

Karla Erbová

MEDÚZY

(Několik postřehů ze sčítání lidu v roce 1970)

x

Na počátku příběhu byla tužka, která škrtila číslici 350 a nad ni napsala číslici 400. Pod třístapadesátkou již byla škrtnutá dvoustovka. Papír byl žlutý, přišitý na zed' sešíváčkou. Zatím si jej nikdo nevšiml.

Před sedmou ranní se vyhrnuli z rozvrzaného autobusu, který by potřeboval alespoň koště, hadr a pár ochotných rukou, ne-li už rovnou milosrdný drapák Kovošrotu, pootvírali okna a kolektivně vyslovili několik hanoslov na adresu kuřáků a cosi o rozmazlenosti nekuřáků.

Pan EF poznamenal cosi o nových šatech paní Věrušky, ale ve všeobecné vřavě, podpořené chraplavým skřehotem odjíždějícího autobusu, jeho obdivná slova zanikla a nebyla tudíž vyslovena tolik očekávaná poklona, jak si dosud všímá žen, ó, ten taškář jeden, navzdory věku důstojnému. A pan EF by se trochu upejpal, ručkou odháněl lichotky, ale ne, dnes to proběhlo bez obvyklého entrée. Škoda.

"Inu, kavalír se pozná i ve stáří," řekl by některý z pánů, dělající si rovněž naději, že jednoho dne i on bude zařazen mezi dosud neodepsané. Pan EF by přece tuto galantnost při první příležitosti samozřejmě a rád oplatil. A jiný by pronesl: "Jaképak stáří, prosím vás, dvaasedmdesát. Můj dědeček byl v té době ještě novopečeným otcem."

A všichni by se lechtivě smáli, jenom Posměváček by pronesl: "To měl tak obětavé kamarády?" Ale nic, nic.

"Dneska to začíná smutně," řekl si pan EF. "Dneska jsou jako berani."

Byli. Vráželi do sebe, hlučeli, zdálo se, že mezi sebou provozují jakýsi záhadný tanec včel, že navazují jakési kontakty, ale bylo to jenom zdání, optický klam, kruhy na vodě. Každý se pohyboval jen po své bludné dráze, hned sem, hned tam, v kruzích bez konce a beze smyslu. Pravda, ty kruhy se rovněž všelijak protínaly, překrývaly, obcházely, třely se o sebe, překážely si, ale i to byl optický klam. Každý z nich byl strašlivě osamocený.

V polích kolem budovy, která už dosluhovala a čekala, až tahle parta tady za pár měsíců skončí, že bude rozebrána na cihly ke spravení chlívků, na několik oken, které se v jiném stavení zazdí do prádelny, zem bude přeorána nebo taky ne, lehne ladem nebo taky ne, možná, že tu časem vznikne divoká skládka, bejlí a vyhozené křápy. V těch polích kolem se začínal toulat podzim. Strniště pročešával vítr, občas tu hučely traktory, které převracely zem, dobývaly se brambory, voněla pálená nať a sliny se sbíhaly. Trnky a šípkové keře ztrácely listí, ale jen proto, aby vesele zavrčely jejich temné modré a jasně červené plody. Mezi větvemi vlálo babí léto, stříbrně šálo a lhalo. Přes den ještě sluníčko ukazovalo usměvavou tvář a svádělo k opalování, ale po ránu už byla zima, místy šedivák. Starou, léta neopravovanou školou protahovalo, nezbyvalo než po ránu zatopit v naftácích.

Posměváček sáhl do levé dolní zásuvky, otevřel láhev rumu a falešně zanotoval: "A jitra jsou zde chladná a jitra jsou zde chladná a jitra jsou zde chladná - -" Byl ochoten oblažovat je svými nekultivovanými tóny celé dopoledne.

"Že si nedáš pokoj, tohle po ránu," ozvalo se za ním.

"Chceš?" dobromyslně podával láhev.

"Brrr, dej pokoj. Teď si dám kafe. Až bude hůř. Zatím dík."

"Pak si klidně řekni. A kdybych tu nebyl, víš kde je."

"Já vím."

Marušce jako každého rána vypadla zásuvka z rozviklaného stolu a nestydatě obnažila nesourodý obsah. Několik zkažených formulářů A2, střípky žiletek, tabulky k vyznačování údajů do sčítacích archů, rtěnka, pravítko, hašlerky, kapesník, roztrhaný dopis a fotka dcerušky na nočníčku.

"Ježíšmarjá," zaúpěl Posměváček směrem k zadnímu stolu. "Že ji zase bude ukazovat!" Než se mu dostalo odpovědi, Maruška vítězoslavně zdvihla fotku nad hlavu a zaječela: "Podívejte se, naše malá na nočníčku."

Vzhledem k tomu, že zásuvka vypadávala nejméně jednou denně, nikdo se nehodlal opětně zúčastnit svým nadšením tohoto poněkud opelichaného kulturního vstupu do nového dne.

"Protivové," urazila se.

"Co jsem říkal?"

"Máš na hodinu klid. Zatím uděláš kus práce."

Jako obvykle profesor Naivka zabořil hlavu do Velkého formátu a doplňoval suchý loupáček šťávou z černé kroniky. Krádeží však bylo pranepatrně, k žádnému znásilnění nedošlo, odložil znechuceně noviny a rozhlédl se. Právě vcházel důstojný, ruměný pán s ježourem značně prošedivělým, nesoucí před sebou své přetékaající břicho jako vzácný dar. Zavrčel cosi, co by mělo být pro ostatním přáním dobrého jitra - pokud si to tak hodlali vykládat - ale nikdo nehodlal - a pro něho ničím, neboť se před touto cháskou, sběhlou ze všech stran světa a z důvodů, vzbuzujících oprávněné pochybnosti o jejich lidských, pracovních a politických kvalitách, nehodlal k ničemu snižovat.

Jeho příchod nevyvolal žádné pohnutí mysli. Většina přítomných jej vnímala asi tolik co stovky much, tančících po stropě svůj hysterický podzimní tanec. Jen profesor Naivka nasadil úsměv, ale ani jemu nebylo pokynuto v odpověď, a tak se zase stáhl, trochu dotčen a uražen, na sportovní stranu Úředního listu.

Ruměný pán byl tajemníkem zdejšího Místního národního výboru. Sem přicházel za stejným účelem jako ostatní: do práce. Krajské oddělení statistického úřadu zde zřídilo vyznačovací středisko pro zpracování materiálů z nedávného sčítání lidu.

Teprve po chvíli, kdy pan tajemník počal bušit do svého stolu, neboť to byl jediný způsob, jak přimět zásuvky, aby vydaly svůj obsah, byl vzat na vědomí.

"Takový nepořádek, tento," bručel pro sebe, ale natolik hlasitě, aby jeho hlas byl slyšán. "Dřív by si zaměstnavatel, tento, nikdy něco podobného nemohl dovolit, tento, zvláště když se jedná o tak závažný, tento, materiál."

Nikdo neodporoval, nikdo nepodporoval a tak skončil u svého oblíbeného - Tento - ehm.

Nastalo ticho, mouchy bzučely, se skřípotem se otevřely dveře. Objevila se

načesaná hlavinka hlavní šéfký.

"Láďa tu není?" pravila hlasem, připomínajícím pláň kolem severního pólu.

"Ještě nepřijel," ozvalo se odněkud z hloubi místnosti.

Jakmile zavřela dveře, významně na sebe mrkli.

"A pryč a pryč je všechno," zanotoval opět falešně Posměváček. "Jen bouřky místního významu. Tak se mi zdá, že jeho zásluhou budeme zase několik dní špatní, kdybychom na huby padali."

"To teda jo," přidala se Maruška. "Láďa vezl v pátek večer domů Hanku a šéfka je viděla."

"A neměla," dodal Posměváček. "To teda neměla. To bych nechtěl být v jeho kůži. Hoši a dámy, odměny v nedohlednu, račte upravit pracovní výkon."

"Určitě jde teď zjišťovat, která z místních krásků chybí, tj., kterou Láďa veze dnes," přidala se Blanka.

"Prosím vás," zvedl profesor Naivka hlavu od novin, "jak vy si hned všechno vykládáte."

"Víme svý," přidal se zlomyslně pan EF, "stárnoucí, osamělá žena hledá útěchu v chladných nocích."

"To přece ještě neznamená, že -"

"Ba jo, právě že náš Láďa. Stará láska nerezaví," zatváří se Posměváček tak významně, že Alice zalapá po dechu: "Vy něco víte?"

"Aby ne, krásko, aby ne. Veškeré informace o světovém a jiném dění na požádání a za přiměřený úplatek, vždy diskrétně a kulantně sdělí detektiv Posměváček.

Nezapomínejte, že jsem pár let sloužil na okrese, kde Láďa hejtmančil, sám to přece vypráví. V té době tam byl bývalý manžel naší hlavní šéfký ne právě malým zvířátkem. A ona, jo, to byla milostpaní! To si nechám líbit. Pěkná, nadělaná, ale hlavně milostpaní. Ta se pro to narodila. Moc za to nedám, že mnoho velkých rozhodnutí se dělo v postelích, v nichž se čirou náhodou nalézala vždycky ona. A byly to postýlky - no, všelijaké."

"Asi máte pravdu," přidává se pan EF, "moc se povídalo, že ona kdysi právě s naším Láďou -"

"Taky s Láďou," připomene jízlivě Posměváček.

"Vždyť on byl přece zavřený," nezapomíná na nevyjasněné stránky Láďova přepestrého životopisu Alice. "Nedávno tu vykládal, že napřed ho zavřeli Němci, protože byl komunista a v padesátých letech pro totéž naši."

"Blbost," usměrňuje ji Posměváček. "V tom žádná politika nebyla. Aspoň po válce ne. Hospodařil v okrese nad své síly, dělal hejtmana a zapomněl, že už je jiná doba. Prošustroval pár miliónků, tak ho zmáčkli jako každého druhého."

"Myslíte, že jako každého druhého?" rýpne pan EF.

"No," couvne Posměváček, "máte pravdu, ono těch miliónků muselo být o trochu víc, aby zabásli okresního hejtmana, to dá rozum, že jo."

"Teď prý ho vyloučili," hrabe se ve smetišti Alice. Proboha, cožpak té slepici nikdo nešlápne na krk?

"Teď už mu to nevadí," příkládá polínka pan EF. "Penzi má jistou a slušnou, to určitě, tohle dělá jen tak, aby se doma nenudil. Když ho to naštvě, může s tím vždycky praštit. Teď už na něj nikdo nemůže, vidíte?"

A obrátí se ke mně. Čímž mi dává najevo svou sympatii. Čímž mne dožere. Cožpak si musím nechat všechno líbit? Dědku, tebe akorát se prosím o sympatie! Tebe a tobě podobných. Celá léta jsi byl na dráze pan Někdo, celá léta krize jsi dělal a žil sis, jak dodnes vzpomínáš. "Jako uhlobaron, paní K. Nějaká ta tisícikoruna pro tebe nebyla žádný peníz. Jezdil jsi se ženou na Riviéru a Sicílii, dělal jsem granda za stovku denně, paní K., to byly tenkrát peníze! Všechno jsem si mohl dovolit. V jakých hotelích my bydleli v Monte Carlu, paní K."

Ráda věřím. V té době byl můj táta bez práce. Bral žebračky v hodnotě deset korun na týden pro celou rodinu a jezdil bez povolení po vesnicích a křičel: "Kůže, hadry, železo, peří!" aby sehnal pár korun na chleba. A musel se pěkně ohlížet, aby si jej nevšimli četníci a nesebrali ho.

Tehdy jsem se narodila já, pane EF, já, proletářské dítě. Narodila jsem se ve známé partajnické rodině. Takže je jasné, proč byl táta pořád bez práce. Proč pro něj nebyla. Já byla to dítě, pane EF, které balili do vyprošených, obnošených plínek. Třeba právě po vašich dětech. A to táta ještě načerno už v devětatřicátém, za šest neděl, postavil vlastníma rukama a jedním ožralou zedníkem ze starých bouraček dvě světničky čtyřikrát čtyři metry a malou předsíňku. Sovět, jak se u nás říkalo. Abychom měli střechu nad hlavou, protože z bytu v domku, který mu připsali jejich společní rodiče, dal matce výpověď její vlastní bratr, když ten domek zdědil.

Sověť, pokrytý thérákem, bez sklepa, bez elektřiny, vody, plynu. Rádio jsme měli až v době, kdy já už byla pryč a měla vlastní rodinu.

My neměli rožák se 36 byty jako někdo, pane EF. Však pro něj dodnes truchlíte, denně nám líčíte křivdy, které vám byly tímhle režimem uděleny. Teď si ten dědek myslí, že jsme na jedné lodi. A to jenom proto, že jsem vyloučená. Bane, milej pane, my nejsme na jedné lodi, to je škaradej omyl. A jestli snad přece jen ano, pak proti mé vůli. A já v tom případě raději skočím do té studený, špinavý břechy, po který se plavíme, i když jsem mizernej plavec.

Nojo, už zase na mne lezou mindráky, už v tom zase lítám. Jedni mne nechťejí, že prý jsem pravičák, druzí by po mně chňapli, ale s těmi zase já nechci mít nic společného. To jsem to vyhrála! Stojím uprostřed a všichni do mne podle svých momentálních potřeb kopou. Panebože, jsi-li, nech mne spát. Spát, spát, třeba kdovíkolik let a probud' mne, až zase bude člověk člověkem a ne jenom orazítkovaným individuem.

No, už v tom zase lítám. Kdybych si konečně dala pokoj a myslela třeba na to, jak

bude krásně, až půjdu odpoledne domů. Půjdu pěšky, hodinová procházka zlatou alejí topolů, možná, že Blanka půjde taky, budeme si povídat o životě, o kumštu, o zahrádce, o dětech. Kdybych raději myslela na tohle.

V zahrádce přes ulici už svítí sluníčko, bude zase nádherný den, jaké se občas při podzimku vyvedou. Už se objevili ti kluci. Jako obvykle. A pustili magneták na plné pecky. Jako obvykle.

"A jeje," vzdychla Blanka, "už to zase začíná. To bude den."

Je to divné, kluci nejsou celé dny ani ve škole ani v učení. Lítají po zahradě a neví roupama co dělat. Řvou, celou ves trápí vytím magnetáku, nic na světě je nezastaví. Proto my musíme za chvíli zavřít okna. Když je otevřeme, abychom vyvětrali, dostáváme decibely v exportním balení.

Ale já nic neřeknu, do ničeho se nepletu. Jsem blbá, jsem nenápadná, jsem hluchá, němá, negramotná, jsem cokoli na světě, jenom, proboha, mi už dejte všichni pokoj. Nacpu si vatu do uší a budu makat. Pokud to půjde. Já tu nejsem! Já sem nepatřím. Já nejsem já -- dejte mi všichni pokoj!

"Vím o místě," šeptal jí spiklenecky pan EF. "Pojďte na chodbu, nemusí to každý vědět."

To bylo před dvěma dny. Dneska významně mrkal: "Tak co, vyšlo to?"

"Nevyšlo, pane EF."

"To je to takovej flek?"

"Jo, za třináct stovek brutto. Holka pro všechno."

"Tak proč?"

"Protože soudruh náčelník výkonné jednotky ČSD je posera, milý pane EF. Mou práci by chtěl, byl celý bez sebe nad tím, co všechno umím, ale jediná kolonka v mém kádrovém dotazníku zatraceně rychle zchladila jeho nadšení a vrátila jej na tvrdou zem."

"A vy?"

"Nu co, sebrala jsem kabát a řekla, aby si nedělal vrásky. Ten si oddechl."

Vidím, že to pana EF pěkně sebralo. Mne už ne. Můj pětatřicátý případ. To si jeden zvykne.

"Ale pokusíte se ještě někde, ne?"

"To víte, že jo. Nějak ty svý krky musím nakrmit, pane EF."

Božemůj, je tak blbej nebo je mu trapně? Samozřejmě, že se budu pokoušet, až do smrti se budu pokoušet, milý pane EF, co jiného je život než řada podělanejch pokusů, co jiného mi taky zbývá! Až to někoho otráví? Snad osud? Mne už ne. Já už otrávená jsem.

"Jakmile se něco dozvím, řeknu vám," chce mne utěšit.

"To budete moc hodnej, pane EF."

Čert tě vezmi, dědku!

x

Ráno příkladně podzimní. Krajinou táhla tma, protivná a vlezlá, všudypřítomná. U stanice autobusů se choulilo několik zimomřivců.

"Prosím vás, jeden odtud autobus do S?"

"Přesně tak," řekl muž v hubertusu. "Co tam chcete tak po ráno dělat, vždyť tam nic není. To je země, kde chvíl pes."

"Jak to, nic není? Dráha tam má nějaké objekty."

Odpovídala neochotně, nikdy neměla k lidem onen familiérní vztah, svěřující se na první pohled zcela neznámým lidem se svou rodinnou kronikou, s nákupy, plány do budoucna. Vždycky jí to bylo nepříjemné. V poslední době zvláště. Uzavírala se do své skořápky, nejraději by zamkla všechny škvírky, zmizela do samoty, někam na poušť, mezi šakaly, jen nevidět lidské pokolení.

A to jí Bašta o prověřce říkal: "Jen nesmíš zatrpknout, jen nezahořknout."

Taky pěknej blbec. Napřed ti utne hlavu a pak poradí, že máš i nadále zůstat nadšeným optimistou.

Nechtěla si s tím chlápkiem povídat. Věděla, že lhát moc neumí a tak by možná po chvílce hovoru řekla i svůj důvod: že shání práci. A co je komu do toho? Stejně jí nikdo nepomůže. Nikdo z ní nesejme deprese, bezesné noci, strašlivý pocit beznaděje, jistotu špinavého hadru. Ano, chce se tomu bránit, ale marno. Určitě by se tu za chvíl rozbřečela - a to tak! Ještě tohle!

I když nepochybovala o tom, že by sympatie zřejmě byly na její straně. Dneska jsou stejně postižených tisíce a lidé s nimi sympatizují - pokud ovšem sami své vlastní hříchy neplatí jejich kůži - ti méně podělaní se dokonce snaží přátelům i pomoci, shánějí místo, přímo protekce, aby se sehnalo něco, cokoli, jakékoli, jenom aby bylo na chleba - ale co je to platno. Ponižuje to. Uráží to.

A stále tu zůstává on, ten svíravý pocit, že je k ničemu, že je zbytečná, odkopnutá. Pocit zdupané lidskosti. Pocit obzoru, zataženého černou roletou.

Nikdy jim neodpustím!

Opakovala si to v nocích, kdy po drobinkách, marně, sháněla útržky spánku. Jim. Těm, kteří se postarali o její vyloučení ze strany, vlády a zaměstnání, jak se nedávno trefně vyjádřil jeden známý. Především ze zaměstnání. Kteří se postarali o to, že za skutečně mimořádný pracovní výkon, na který byla vypsána odměna, šéfem dokonce už podepsaná, nakonec nedostala nic, protože vyloučení nesmí dostat ani kačku. Ani poukaz do lázní, ani poukaz na rekreaci, nic. Tak si to odhlasoval horlivý závodní výbor ROH na Krajském národním výboru. Kde by se snad především mělo hlídat dodržování zákonnosti.

Nikdy jim neodpustím, šeptávala si a zatínala pěsti, když znovu a znovu přebírala

ty desítky písemných žádostí podnikům, ba spíše prosby o zaměstnání, na desítky telefonických hovorů už vůbec nehledě. Nic. Nikde nic. NIC!

Někteří odpověděli, že litují, někteří odpověděli sprostě, někteří ani nemukli.

Každý, komu kdy bylo ukřivděno, hluboce a zle poníženo jeho člověčenství, sní o chvíli, kdy to viníkům vrátí. Aspoň slovem. Není anděla na zemi.

Ani za pitomou písarčku za devět stovek čistého mne nechtějí. Kdybych nebyla po operaci, vykašlala bych se na stenoblok a psací stroj, i když tu práci mám ráda, šla bych třeba mýt bytovky po stavbařích, ale doktor říkal, že aspoň rok si mám dát pokoj. No jo, jemu se to říká. Já mám deset tisíc dluhu na družstevní byt. Taky nějaká ta tisícovka na zařízení je třeba. A holka se chce vdávat. Pořád nastavuje ruku. Místo, aby sama dala nějakou tu korunu na knedlíky, když už sama pracuje. Půjčuje si ode mne parádu a vede pubertácké řeči o tom, že jsme generace podloušů. Té se to mluví. Ještě neví, jak chutná obyčejný den. Den bez práce.

Nejraději bych vzala flintu a šla to postřílet! Bylo by to snažší. V první minutě bych padla a měla problémy vyřešené, milá dcerunko. Ještě zelená, pitomá, nespravedlivá. Jestlipak já byla v jejím věku taky taková, na zabítí?

Jenomže on nikdo tu flintu nevzal a tudíž ani já, a tak mi odpust', že ještě žiju, že jsem zbaběleček, podlouš a kdovíjak nám ještě, naše milované děti, nadáváte. Odpust', že jsem nelehla před tanky, odpust', že jsem ještě živá a ty a tvůj brácha chcete jíst a já se snažím vám to dopřát.

V hrdle opět rostl ten mazlavý, hořký, dusivý knedlík. Jen se nerozbrečet, za nic na světě, ne, ne, ne, za nic na světě! Zatni zuby a drž se, padavko, nadávala si.

"Povídám, že jste nějaká zamýšlená," prohodil muž. "Už chvíli na vás mluvím, a vy nic."

"Promiňte, opravdu jsem vás neslyšela. To víte, starosti."

"To máme každý. Ale nesmíme si jich moc brát."

Muž se zřejmě chce za každou cenu bavit.

"Tak vy jste od těch, co se vozí zadarmo?"

"Kdepak, mám tam jenom nějaké jednání."

Chlap nasazoval k další zvědavé otázce. Naštěstí se objevil autobus, čekající se začali tlačit a strkat, dav je rozdělil. Vklouzla do autobusu, koupila lístek a poprosila průvodčí, aby ji upozornila, až budou v S.

Bylo to jen pár vilek u lesa, benzinová pumpa a houf školáků, kteří se s křikem hrnuli do autobusu. Průvodčí ji odvedla kousek cesty, ukázala objekty, které hledala. Autobus zaskřípal, zavrčel a zabědoval, poslal do ovzduší oblak temného kouře a odejel. Zůstala konečně sama s vlhkou zimou, s obzorem, na kterém svítalo a v němž se rýsovalo několik těžních věží, haldy hlusiny a opuštěný pruh asfaltky.

Srdce skákalo jako před první schůzkou. Snažila se zhluboka, pomalu dýchat, aby se uklidnila. Neblázni, hubovala se, z čeho máš strach? Zeptáš se, odpoví ti, hlavu ti

neutrhnou, to ještě ne - ostatně už ti ji urazili jinde. Buď řeknou ano, bude to dobré. Je to sice jenom tisíc čistého, což jsou dvě třetiny toho, cos měla, ale aspoň něco. Víc ti nikde jinde nedají. A je tu režijní jízdenka a nějaká ta prémie. Snad. Pokud nebudou jako na Krajském národním výboru, kde vyloučení prémie nedostali.

Ale nejspíš řeknou ne. Na to se připrav. A nebřeč, krucifagot! Anebo - i to se může stát - budou milí, vyptají se, třeba i účast projevů a slíbí, že odpoví. Pak si zjistí, co a jak, že máš vypálený cejch - a písemně ti sdělí, že bohužel. Nebo ti odpoví tak sprostě jako KORT: "Pro vás místo nemáme." Ano, to vás bylo proloženě, aby ses nemýlila, holka.

A to mi šéf tvrdil, že tam mohu jít dělat, že mne přijmou, že soudruh tajemník s tím souhlasí. Soudruh tajemník, jemuž jsem ještě před pár měsíci říkala Oldo, protože jsme byli na jednom pracovišti na KV KSČ, mne otcovsky přesvědčoval, abych raději odešla po dobrém.

"Jdi na dohodu, pomůžeme ti sehnat práci."

Já těm slibům uvěřila. Já blbec! Myslela jsem si, že hraje férově, že by se styděl přijít s falešnou, taková léta jsme spolu dělali. Božíčku, jsem to naivní! Měla bych mu poslat přeseknutý pětník a napsat: "Oldíku, tvé sliby stojí za zlámaný pětník, proto ti jej vrátím, abychom si byli kvit."

Jestlipak by se chytil za nos? Anebo potkat ho: "Lituju tě," řekla bych mu. "Víš, co jsi? Medúza. Ale chciplá. Živá medúza je krásná, potěší oko, ale ty a ti tvoji, vy už nejste ani to. Vy jste zlí, pomstychtiví, zapácháte jako kus hadru, kus rosolu, kus žvance bez páteře. Chciplý medúzy, to jste." To bych mu řekla, potkat ho.

Ale neřekla, ozývá se rejpálek uvnitř. To víš, že neřekla. Ani bys mu nevyčetla jeho plané sliby, ani by sis před ním neodplivla, ty hrdino! Možná, a to bys byla už hodně statečná, bys přešla na druhý chodník. A to on by byl rád. Své oběti neradi potkáváme. To on by byl moc rád. Zároveň by měl další důvod se na tebe zlobit a zdůvodnit své jednání vůči tobě.

"Představte si," říkal by v radě KNV, "potkal jsem si a ona je tak zatvrzelá, raději přešla na druhý chodník. Nemáme se za co omlouvat, soudruzi, ne, takovým se nemáme za co omlouvat. Teď se ukázala, jaká vlastně je. Zakuklenec."

To by říkal Oldík.

Neřekla bych mu nic, vždyť se znám, teď se kasám, ale pak sehnu hlavu, brečím do kapsy, to jsem já. Posera. A aby to tolik nebolelo, aspoň si fandím, že sice nemám práci, ale že jsem člověk s vlastní tváří, s hrdostí, že si mne nemohou splést s někým jiným. Že jsem se nesklonila a neohnula, nepokřivila. Tak si fandím. Hraju si na hrdinu - a zatím je ve mně dušička za groš kudla. Bojím se. Cítím se ukřivděně - to je taky pěkně pohodlná postel, jen si to, holka, přiznej.

Hartusí ve mně ten neřád svědomí, a já se bráním, já couvám, já si kryju obličej, a

přítom vím, že má pravdu. Hořkou, tvrdou, ježatou.

Bláhově se utěšuju, že nic netrvá věčně, že přijde čas - - ach, jak je to falešné, jak si lžu, jak tomu nevěřím! Tak jsem ubohá, tak už jsem na dně, že vím, že lžu a věřím tomu. Chci tomu věřit, abych neskočila z okna.

Fandím si, že mám charakter, páteř, tvář - blbost! Nic nemám. Strach. Ano, ano, ale jinak nic, nic!

Oldík, ano, on vlastně není nikdo, on se vejde do každé škatulky, on je ten správně vychvalované průměr, a kdyby se náhodou stalo, a prstíček přečuhoval, šmik, Oldík jej sám sobě uřízne, aby se vešel. Křídýlka upajzne, jenom aby se nemlátila do všech stran. Ono to nese, vejít se do té správné škatulky. V tom je Oldík fenomén. Ani se za to nestydí. Dokonce to o sobě prohlašuje. Sice jako by žertem, s lehkou ironií, něco pro zasmání společnosti, když už jsme v tý frontě na metály, že, ale ono to tak je. Skutečnost. Holá, syrová, hmatatelná.

Proto je Oldík dneska tajemníkem. Zítra bude třeba krajským primátorem. Pozitíří může i ministrem být. On se vejde. Vždycky a všude se vejde. Ten nikoho nahoře neohrozí, ten si dá pozor, aby náhodou neměl na věc vlastní názor. Oldík je učenlivý, Oldík je tuctový, a to je dobré. To je moc dobré, Oldíku.

Nebo takový Undatra. Ten má na mně taky pěkný podíl. To je pro změnu zlý horlivec - blbec. Ne proto, že ublížil mně. Pravda, v srpnu byl pěkně podělaný, honem se uchýlil do nemocnice, ale pak se uzdravil přímo zázračně, hotový Lurdy! Najednou ožil, nový vzduch mu pomohl na nohy, omládl a zaktivizoval se. Klub přátel Tribuny - on tam musel být. Levá fronta - on tam musel být. Nově ustavená pobočka Svazu československo-sovětského přátelství - on tam musel být. Zájezd do Sovětského svazu, který bez schválení členské schůze ROH zaplatily odbory pouze členům SČSP a věrným soudruhům. A on tam samozřejmě byl.

Jeli za naše peníze. Undatra taky jel, bez našeho souhlasu a nestyděl se. Jestli se někdo styděl, byli jsme to my. Že držíme hubu. Celý vlak jich jel. My mlčeli, my frfňali jenom po straně, na záchodě, a to ještě jenom mezi těmi, jimž jsme ještě trochu věřili. My byli zalezlí do svého strachu a jim se to náramně hodilo. Tam nás chtěli mít - my tam vlezli! Ke zdi, do kouta, my niemandi z vlastní vůle!

Za chvíli budou chtít, abychom odhlasovali děkovnou petici za to, že sem vtrhli - a my to uděláme, plni strachu, aby nám nebylo ještě hůř, aby děti mohly dochodit školu, aby se nám nepověsili na paty, na telefon, na poštovní schránku, abychom mohli ještě chvíli živořit ve svém plesnivém klidu! Tak jsme ubozí, my - my hrdinové!

Oni jeli. Za peníze nás, vyhozených, kterým se postarali o budoucnost. Však taky Matěj, který dostal ten zájezd za odměnu, protože píchl, co se na závodním výboru ROH projednávalo kolem Palachova pomníku, se potom řehtal na celé kolo: "Jste pitomci, nechali jste si to líbit! Ta kráva Elka" - tak on se vyjadřuje pořád, ale jenom mezi námi, se soudruhem tajemníkem má samozřejmě vybranější slovník - "ta kráva Elka stála u

zábradlí, odtáhli nás totiž obdivovat krásy Moskvy, a řvala jako kurva u muzea: Má milovaná, má drahá Moskvo, kdy tě zase spatřím? Bylo to tak hnusný, že i ty nejvěrnější soudružky, i ta mrcha Hříška, se od ní odvracely. Fuj! Taková sebranka! A vy, blbci, jste jim to zaplatili!"

To říkal Matěj. Jel taky. Taky za naše peníze. Taky se nestyděl. Teď už konečně dostal svůj vytoužený flek, podložený úctyhodným platem. Třeba bude příště nad Moskvou slzet i on.

Taky jedna medúza. Tahle je ještě živá, barevná. Na oko hraje uvědomělého soudruha, i do partaje honem vstoupil, ba i na správného občana si dobře hraje, ale po straně, když ví, že ho neshodím, si ulevuje: "Jsou to lumpové, štvou lidi proti sobě, krev je jim málo. Kdyby se radši starali o ženský!"

To ano, to je jeho parketa, to je na něm barevné, lidské. Co před ním neuteče, je jeho. Však se mu taky zbytečně neříká Bejček Matěj. Teď si to spočítal a řekl: "Byl bych blázen, abych taky neurval něco pro sebe, když tu pětadvacet let dělám ouchcapka za pár kaček. To bych si nikdy neodpustil. Přišla moje doba. Já mám aspoň řádný vzdělání, žádná rychlokvaška. Aby se mi nakonec ti lumpové vysmívali, že se ani neumím postarat o slušný plat jenom proto, že se mi nechce žvanit to, co se nosí? Tak teď se do toho vložím a uvidíš, drahá Jarmilko, tu kariéru! Než se to zhoupne nazpátek, budu dávno v penzi. Ve slušný penzi, to si piš!"

Jarmila, které to vykládal, si přišla pobřečet na mé rameno nad tím, jaký je to hajzl a dokonce se tím ještě chlubí.

Měl pravdu, jde mu to. Proti němu jsi ty, Oldíku,niemand.

x

"Myslím, že bude líp, když do žádné partaje nevstoupíš," řekl mi tenkrát táta. Bylo mi osmnáct a jeden den a přinesli mi přihlášku.

"Známe tvého tátu, znám tebe, děláš v mládeži, jsi pionýrskou vedoucí, kde jinde je tvé místo?"

Mluvili mi z duše, kde jinde mohlo být moje místo? Mladí potřebuje velké sny, za nimiž půjde. Nám ideály přinesla doba. Konec vykořisťování! Kdo nepracuje, ať nejí! Spravedlnost pro ty, kteří svýma rukama budují hodnoty, na nichž odedávna stojí svět! Nu, ať ohrnuje nos, komu se to nelíbí. Mně se to líbilo. Já tomu věřila. I tomu, že i já se mohu přičinit, aby spravedlivý svět už brzy nastal. Jmenujte mi někoho, koho mladistvé, bláhové sny a ideály nezklamaly! A přece to nic neubírá na jeho poctivých úmyslech, na čistotě jeho srdce, které se kdysi jimi nechalo vést. Že do pekla? To ví až dneska.

Věřili jsme tomu. Jen otec řekl: "Nevstupuj tam." Nechápala jsem to. Ohradila jsem se. Asi jsem byla protivná a paličatá, protože jsem to brala jako zákaz.

"Jsi schopná, navalí na tebe funkce, že nebudeš vědět, co dřív," varoval mne. Ale nic víc.

I on tedy věřil, že přišel čas, přinášející těm dosud nejbídnějším místo na slunci. Jeho obavy byly upřímné a přesto liché. Až do své smrti se nedozvěděl, jak liché. Přeju mu tu milost. Trápil by se. I tak umíral zahořklý, protože už začínal chápat tu ošemetnou hru, která se hraje s důvěrou, nadějí a vírou.

Ale my, my musíme tu knihu poznání přečíst až do poslední stránky. Ano, je to čtení drsné, bolí z něj srdce, nedá se spát. Člověk se častokrát ptá, jestli vůbec ještě něco na světě stojí za to být. V tom strašném světě, nenávistném a krutém, falešném a bazilišším. Jestli vůbec ještě něco stojí na svém místě, má-li svou váhu, svůj čas, svůj cíl? Nejsme-li pouhým drceným zrnem v soukolí krutých mlýnů. A kde jsou mlynáři?

Jsem ráda, že už nejsi, táto. Nemohla bych se klidně dívat na tvé trápení. Jsem ráda, že už nejsi, maminko, kde bych našla slova, která by tě potěšila? Protože ty bys určitě se mnou cítila, byť beze slov.

Nu ano, už se zase nervuju. Což jsem si to nezakázala? Stokrát?

Klid, holka, už tam budeš.

Poslední budova vpravo. Jednopatrová, z panelů, stavení na první pohled domácké, skoro útulné. V tu chvíli si přála, aby ji přijali. Je to sice kraj světa, ale určitě by se jí tu líbilo. Udělala by všechno, aby se jí tu líbilo.

Přijal ji náměstek, starší člověk. Trochu si povídali, kde a co dělala, proč odešla, jak to bylo s vyloučením.

"Řekněte to na rovinu, stejně si vyžádáme váš materiál." Začervenala se jako kdyby provedla něco nemravného. Trochu hrdosti nemám, zlobila se na sebe.

Jednal s ní hezky. Pověděla mu i o té zlomené noze, kterou pro ni začalo jaro 1968, i o tom, že se do práce vrátila až koncem července.

Všechno na ni tenkrát vychrlili, co se tam ten půlroku dělo. Ale ji to moc nezajímalo. Ta noha ji trápila, bude-li ještě někdy vůbec dobře chodit, hřeb v noze bolel. Taky se rozváděla. Scény doma, kluk docela zvlčel, táta ho podporoval v kdejaké rošťárně, jenom aby ublížil jí. Holka se zamilovala a mlela pantem. Bylo to pekličko. A teď ten člověk chce slyšet co a jak.

"Víte, že jsme na ten inzerátek dostali za dva dny jedenáct písemných nabídek? Telefonické nepočítám, ty rovnou odmítám."

Pochopitelně. V situaci, jaká se vytvořila prověrkami, snižováním administrativy a zákazem přijímání nových pracovníků, to nemohlo dopadnout jinak, než že ženské jsou pro místo za tisíc kaček hrubého ochotny podstoupit cokoli, jenom aby, proboha, dostaly práci.

Kamkoli přišla, všude byly u osobářek, kádrováků, náměstků či dokonce někdy i ředitelů fronty. Vždycky šlo o jedno jediné místo holky pro všechno - hodně práce, málo peněz. Nechal ji opsat něco na stroji, aby si ověřil, že pracovní hodnocení mluví pravdu

a slíbil odpověď do konce týdne. Nepochybovala o tom, jaká bude.

x

Autobus do města odjel před čtvrthodinou, další za dvě hodiny. A ona musela být v nemocnici na kontrole v deset. Nezbyvá než někoho stopnout. Poprvé v životě, ale jednou se začít musí, holka. Když uviděla v zátočině vůz, zvedla váhavě ruku. Byl plný. Objevil se druhý, zastavil, otevřel dvířka.

"Jedete, prosím, do města? Vzal byste mne?"

Muž mlčky přikývl a rozjel se. Měl podřobanou tvář a nepřístupný výraz. Bylo jí trapně.

"Ujel mi autobus," pokusila se o omluvu. "Potřebuji se rychle dostat do města." Mlčel.

"Tady je spojení špatné," začala znovu. Neodpověděl. Nejraději by ho požádala, aby zastavil. Cítila se nemožně. Bože, co mu mám říkat? Mám vůbec něco říkat? Připadala si jako naivní školačka. Proč jsem raději nešla pěšky?

Na kraji města se zeptal, kam ji má zavést. Byla mu za těch pár slov vděčná.

"Nevím, kam jedete, ale docela by mi stačilo, kdybyste mne vysadil u trolejbusu."

"Kam jdete?"

"Do nemocnice."

"Vysadím vás u divadla."

"To by bylo prima, jestli vás neobtěžuju."

"Ne, jedu do práce na dráhu. Jezdím s lokomotivou, s nákladem. Napřed s parní, teď mne dali na elektriku. Je to prima."

Jako by se mu v tom nehezkém obličejí rozlilo světlo. Celý okrál, ba omládl, když hovořil o té své mašince.

"Máte svou práci rád, to se pozná."

"Mám, i když rodina tím trpí. Jsem pořád pryč. Co jste dělala v S? Vždyť tam nic není."

"Ve vašem provozu."

"Vy jste od fochu?"

"Ne, sháním práci."

Teď to řekla docela klidně, srdce jí neposkočilo jako splašené, hlas se nerozechvěl slzami v pozadí. Jako kdyby mluvila o cizím osudu.

"Hmm..." dlouho mlčel. "Byl jsem v létě v západním Německu u známých. V osmašedesátém odešli. Kdybyste to viděla! Vzpomínali jsme, jak jsme vždycky prali. Střídali jsme se o prádelnu, nanosit uhlí, zatopit, nanosit vodu, ohřát, přelít do necek, sama to jistě dobře znáte. Ona? Teď vstane v pět ráno, zapne pračku, hodí do ní prádlo, nařídí budíky, lehne. Vstane v sedm a jde to rovnou pověsit. Samo. I prací prostředky si pračka sama odměří. Jo, tam se holt lidi starají, aby se jim vedlo lidsky. My se konsolidujeme."

Pohlédla na něj s povděkem, že dal najevo, co si myslí. Nestává se to. Lidé se

dlouho ořukávají, bojí se. Jeden druhého, i svých vlastních myšlenek.

Pořád se tvářil odměřeně. Hlavní tepna byla přecpaná vozidly, jeli krokem.

"Vysadím vás tady, u křižovatky bude zvlášť těsno."

"Co jsem vám -".

"Nic, ať vám to dobře dopadne."

Přešla na protější chodník. Kávový spartak se pomalu šinul ke křižovatce. Muž s podobanou, kamennou tváří, se ani neohlédl.

x

"Tys dělala na partaji?" zeptal se tiše Posměváček.

Probralo ji to, nějak často zapadá do vzpomínek, do toho, co vlastně bylo ještě včera. Ten děs ji asi hned tak neopustí. Byla mu tedy za vyrušení vlastně vděčná.

"Před pár lety. Vyhodili mne z KNV."

"Předsedu krajské disciplinárky znáš?"

"Jo, to tedy znám, kamaráde. Co s ním máš?"

"Nic, co je to za chlapa?"

"Tomu budou kopat hrob vejvrtkou, chceš-li slyšet tohle."

"A něco víc?"

"Heleď, nalej čistého vína, o co jde?"

"Jen to, že náš Láďa se nechá tuhle mezi čtyřma očima slyšet, že prý se po tobě svezl. Tedy ten předseda."

"Jak to ví Láďa?"

"Asi od šéfky, nemyslíš?"

No jo, to je jasný, šéfka to ví, šéfka se stará. Šéfka neumí držet klapačku.

"A tys také zvědavý, že jo, Posměváčku?"

Tohle však bylo přátelské. Posměváček nebyl sketa, tomu se dalo leccos říci.

"Dělala jsem mu pár let sekretářku. Není zrovna na co vzpomínat. Náfuca, důležitý, křivý. Pomlouvá, lže, demagog. Tak jsem využila první příležitosti a odešla. Jenomže zřejmě si jsme souzeni. On byl totiž instruktorem naší základní partajní organizace na KNV. Jiné názory než svoje nesnášel. Ty jiné tvrdě likvidoval, případně i nositele těch názorů. Tvrdě. Taky rád střílí, nimrod jeden. Ale asi to leze do peněz. Takže se ještě ani nezmohl na vlastní auto a do lesa se musí občas jezdit, to dá rozum. Ve městě srnce neseženeš. Tak si půjčoval naše služební auto. Náš šéf byl dobrák, měkkota a kamarád. A předseda jezdil a střílel a naše služební auto aspoň nezahálelo. Jenomže přišlo jaro 1968. Kluci kontroloři se vzbouřili a zdokladovali to. Tři tisíce kilometrů. Zadarmo, samozřejmě. Udělali kolem toho trochu rámusu."

"No a? Člověče, to je jako detektivka."

"No nic, než se to vyšetřilo, přijely tanky. Nás vyházeli, předseda krajské disciplinárky,

opětne silný v kramflecích, to potvrdil, to je celé."

"To vyhození?"

"Ano, byl v té funkci pořád, teď si zchladil žáhu."

"On se zná dobře s naší šéfkou?"

"Myslím, že velice dobře. Včetně nějakých těch mateřských znamének, slyšela jsem to kdysi přímo od něj. On je totiž navíc netaktní k dámám."

"Hm," řekl zamyšleně Posměváček, "holka, asi to smrdí."

"Stará se o mne, co?"

"Myslím, že jo."

"Víš, co mi můžou?"

"Já spíš vím, že nevíš, čím uživíš ty svoje klacky, když nebudeš mít tohle, frajerko."

Tohle jí došlo. On se taky ještě někdo dokáže zeptat, z čeho ten druhý bude živ -

"Díky, kamaráde."

Trochu se jí zatřásla bradička, ale přesně tohle Posměváček čekal. Podával jí láhev rumu: "Teď jo, vid'?"

"Teď už jo, díky."

x

Už v tramvaji se jí zdáli lidé divní, vypadalo to na nějaký obrovský pohřeb nebo co, ona pořád nic nechápala, tonula v zajetí vlastních starostí. Včerejší rozvod byl jedna odpornost, četli tam posudky od místní organizace KSČ (proč u rozvodu?), v níž seděli samí esenbáci, byli jsme taková "vybraná čtvrť", jeho kamarádi, kterým on podával informace o tom, jaká jsem mrcha. Posudek podle toho vypadal. Skočít do řeky byla ta nejpříjemnější alternativa. Pochopitelně toho měla plnou hlavu. V práci sedla za stůl, hleděla tupě do prázdna, jako by tam mohla vyčíst co dál.

"Podívej se!" vpadla do dveří Dana. "Podívej se ven!"

Z ulice trčely do oken hlavně tanků.

"Co to je?"

"Ježíšmarjá, kde lítáš duchem? Jsou tu! Slyšíš, jsou tu! Kam se hrabou tvoje trable s nohou a dětmi, kam se hrabe rozvod, oni jsou tu!"

Jsou tu. Je srpen 1968.

Pak jsme poslouchali rádio, Husák ve svém projevu po přeletu z Moskvy udělal ukázkový veletuč, žaludek se mi třásl nad tou hanebností.

"Otočil o 180 stupňů, Dano. Nastává doba temna," povídám. A ona se do mne pustila, že svět to nedovolí, že se nás zastanou, že žádných třista let, za pět let nejpozději táhnou domů, jen co se to uklidní, ale já byla jako beran, pořád jsem vedla svou dobu

temna, doba temna dobatemnadobatemna -

Na partajních schůzích jsme na sebe křičeli, šéf se dušoval, že půjde za Dubčekem do horoucích pekel, my tomu věřili a bili se za šéfa jako lvi, a on už měl zatím připravenou novou legitimaci, protože bylo rozhodnuto, že dostane pouze stranický trest, takové to tytyty. Nojo, vždyť jeho švagr se co nevidět stane jedním z obrodných pilířů, ten se včas postaral.

Někteří hledali cestičky, jak z toho ven, dokud je čas.

Pak nám sebrali legitimace, pak přišly prověrky. My stále ještě nevěřili, že tahle hra je nejen ošemetná, ale přímo falešná, předem prohraná. Museli jsme si podat poníženou supliku, abychom k té popravě, již říkali pohovor, mohli jít.

"Nic si nepodám."

"Prosím tě, K." přesvědčoval mne šéf, "prosím tě, neblázni, vždyť jsi nic neprovedla, co se bojíš?"

"Nebojím se, ale nenechám se ponižovat."

"Jak to, ponižovat?"

"Protože to už mají připravené. Vyloučí mne."

"Proč by tě, proboha, vyloučili? Vždyť jsi tu od ledna do července nebyla. Co tys udělala práce v různých funkcích, svazáckých, odborových i partajních, to se ti musí započítat k dobrému."

"Vyloučí mne."

"Zakládala jsi krajskou pionýrskou organizaci."

"Vyloučí mne."

"Ježíšmarjá, ty snad nejsi normální."

"Vyloučí mne."

Nakonec ji přesvědčil, uprosil, dokopal, že žádost napsala. Ale už neuhlídal, aby tam nenapsala, že jí nikdy stranická legitimace nesloužila k získávání výhod, hodností a prebend, že tam vstupovala proto, že v tomhle přesvědčení byla vychována, že nemohla jinak, protože tomu upřímně věřila. Alespoň ve svých osmnácti.

"Dělám to jenom pro tebe," řekla mu, "ale dojde na má slova."

Předvolávali je jednoho po druhém. Všichni členové výboru byli vyloučeni.

"Já budu poslední. Zlatý hřeb."

Byla poslední. Šéf si na ten den vzal dovolenou. Povolily mu nervy. Možná, že svědomí - protože on už věděl.

V komisi seděl Bašta, Bretschneider, Sedlák a Hříška. To pravé, ořechové.

"Řekni, co kdo říkal, jak se choval, jaké zastával stanovisko, co kdo podepsal."

"Pro to tu jsem?"

"Odpověz na co se ptáme."

"Od toho jsou tady jiní. Bretschneiderové. Máte zápisy ze schůzí, co ještě ode mne

chcete?"

Tím Bretschneidrem ho urazila, pochopitelně. Celé oddělení mu přece jinak neřeklo. Díky jí. Začala s tím ona: "Vedoucí oddělení Bretschneider". Už mu to zůstalo.

Všichni viděli, jak se dere o post vedoucího oddělení a že donáší. Patřilo mu to. On se to, jak jinak, musel dříve či později dozvědět. Tolik se o to místo rval, leštil kliky, na správná místa odevzdával správné informace ve správný čas, žádná pěšinka nebyla dost úzká, jen když vedla k cíli. Teď má konečně čáku, teď má příležitost. Ten jí to nedaruje, to je jasné.

Baštovi zase celou dobu dávala najevo, že o jeho inteligenci nemá valné mínění - takže i jeho názor na ni byl jasný. Sedlák byl ustrašený človíček, asi jinak hodný, ale vařená nudle.

A pak tu byla Hříška - zmije v sukních.

V pěta- nebo šestačtyřicátém roce, už přesně neví, byla ještě dítě, se to stalo. V uliční organizaci strany vystoupila jedna skupina proti druhé. Hříška a spol versus bratři ER. Nebyli to svatouškové, odjakživa nejchudší z nejchudších, včetně všech jizev, které bída nese sebou. Byli to divočáci a žádní ctnostní andílkové, bylo jim vždycky co vytýkat. Ale tohle si přece nemohli nechat líbit! Teď ona a ta její skupina vystoupí, že jsou to zloději! Kde byla, když oni byli bez práce, když vedli stávky, když o něco šlo? Zalezlá pod peřinou!

Celé předměstí se tím skandálem otráasalo. Byla uražena čest rodu, čest bídy. "Měli jsme vždycky hovno," řekl tehdy jeden z bratří, "ale byli jsme na to vždycky jaksepatří pyšní."

Řešil to okres, řešil to kraj. Nakonec se musela Hříška spol na veřejné schůzi bratřím ER omluvit za křivé nařčení. Semínko nenávisti! Jak se mělo k světu! Jak zdárně klíčilo! To se neodpouští. To se nezapomíná.

Teď tu seděla ona, z toho rodu. Hříška to velice dobře věděla. Četla materiály. A kdyby ne, ty tmavé oči, oči rodu, se nezapřou. Přece si nenechá ujít příležitost po letech splatit tu potupu! Nenechala. S chutí a gustem jí oznámila rozhodnutí o vyloučení.

Šéf ji ráno přivítal zničený, s hlavou v dlaních, hromádka neštěstí. Až jí ho bylo líto.

"Odvolej se."

"Ani mne nenapadne. Já se už nikdy nikam nenechám vláčet. Tohle jsem udělala jenom kvůli tobě. Na má slova došlo. Ještě mi dáš výpověď."

"To nikdy neudělám!"

Neudělal. Jenom ji skoro denně přemlouval, aby šla dobrovolně, na dohodu, že to bude mít snažší. Zapřisahal se. Později skoro vyčítal. Když odcházela, bál se jí na chodbě podat ruku, aby nikdo neviděl, že se loučí se svou dlouholetou sekretářkou. A odešel. Na ministerstvo. Do vyšší funkce.

Maruška jako obvykle natřásá kudrlinkami, kroutí prdelkou, hází očima, pokouší Posměváčka. Skupina se tím baví. Mně se zdá, že Posměváček má z toho v poslední době těžké spaní. Mindráky. Pochopil, že jde do tuhého z jeho i její strany a teď to v něm hárá. Láká ho ten krásný hříšek a brzdí více jak třicetiletý rozdíl a obavy, aby se nezesměšnil. Jak jsou ti mužští ješitní!

Maruška sama ho ovšem vyzvala k chlapskému konání. Slyšela jsem to na vlastní uši. Posměváčkovi to dělalo tuze dobře, pak si všiml mého pohledu a znejistěl. To jsem zvědava na další vývoj událostí.

Tajtrdlík mi už sice s důvěrným úšklebkem sdělil, že je přesvědčen, že mezi těmi dvěma je to hotovka, při čemž samozřejmě neopomněl mi zblízka hledět do očí, tisknout rameno a občas významně políbit ruku, jako by dneska na mne tohle platilo! Ale ten kecá. Raději dám na vlastní poznání.

Posměváček je ovšem muž zkušený a ví, že se nesmí příliš prozradit. Nasadil masku otráveného staršího pána a kouká do lejster, div se z nich nekouří.

"Nechcete bonbon, miláčku?" útočí Maruška.

"Od nepřítele darů nepřijímám," vrčí Posměváček a hlídá své oči, aby nesklouzly za výstřih, který mu Maruška štědře vykládá na stůl.

"Cožpak já jsem váš nepřítel?" fňuká Maruška.

"Samozřejmě, každá žena je nám, mužům, nepřítelem. Nebýt žen, byli jsme ještě nevinní, hopsali jsme nahatí po ráji a já tu nemusel koukat do těchle pitomých kolonek a vymýšlet robinzonády, jak uvést do správných čísel, aby to počítač sežral: že čtrnáctiletá svobodná matka žije se šestnáctiletým druhem, který je t.č. ve vychovatelně. Život tyhle věci sice přináší, ale počítač o tom nic neví, odmítá realitu. Zasekne se a kdo to bude platit? Ty? Kš,kšš, od mého stolu pryč, svůdnice."

"Tak se přece na mne podívejte," dobývá ho Maruška.

"A co bych z toho měl, taková padavka nezralá."

"Já vím, já pro vás nejsem ženská, vy uznáváte jenom zralé ženy jako je paní Blanka nebo paní K."

"To má taky nějakou vejšku," odsekne Posměváček, "a nesváděj mne, musím pracovat. Nebo mi řekni číslo povolání: "hasila vápno." Aha. Podívej, šéf kouká jako kakabus."

Láďa se usmívá, pozoruje cvrkot, usrkává grogu a viditelně se baví.

"Vždyť vy se ani nechcete dát svést", dotčeně se odvrací Maruška.

"Když do pekla, tak na pěkném koni," rejpa Posměváček. "a na chytrým, kterej potom nelítá po vsi a nevykládá co bylo. Z toho už jsme vyrostli."

"Jo," přidá se konečně Láďa, "abys potom mohla vykládat, kde jsi ztratila portmonku, vid'?"

Naráží na Maruščino velice důvěrné vyprávění o tom, kam chodila randit se svým

manželem.

"Vy jste taky takový, vám se taky nelíbím?"

Maruška je opravdu dotčená. Urazila se. Jí to však nikdy dlouho nevydrží, ještě nemá tu pravou ženskou hrdost a paličatost. Úporně přemýšlí, okusuje tužku - to určitě skládá básničku.

Skupina sleduje každé slovo i pohyb těch dvou a ví, že teď něco přijde. Maruška totiž svoje city k Posměváčkovi vylévá veršičky, které naivně, studentsky, pubertálně píše po stěnách, po špinavých okenních tabulích, po všem, co patří Posměváčkovi, úřední papíry nevyjímaje. Včetně těch, které si nosí domů. On obvykle její snahy okoření jedním dvěma peprnými slovy.

"Já vám něco přečtu!" Už to nevydržela. "Posměváček - fajšmekr, chce jen zralé ženy, na mne - to je exmetr, nemám pro něj ceny."

"Prima," nadšeně chválí profesor Naivka. To se taky dalo čekat. Tenhle dobrák nikoho nezarmoutí. Ten už musel v životě taky dostat párkrát přes nos, to si dovedu představit vyvedené v přírodních barvách. Ten si říká vopřesdržku na každém kroku. Ten už svou samotnou existencí dráždí různé lumpíky a hochštaplery, aby se po něm občas prošli k posílení vlastního sebevědomí.

Ovšem, naivní je i Maruška. Takhle se vydávat lidské zlobě všanc, to je nepředstavitelné, nevidět to na vlastní oči, neslyšet na vlastní uši, nevěřila bych.

Však taky si mně pan tajemník nedávno - tento - stěžoval, že chování Marušky - tento, k Posměváčkovi - tento - překračuje meze slušnosti a tento - že manžel paní Marušky by se - tento - velice divil atdatd. Tento-

Teď se Maruška po vybojované pochvale žene k nástěnce a chce tam svůj výplod připevnit. Všimla si onoho žlutého papírku.

"No nazdar," vydechne překvapeně, "pane vedoucí, to myslíte vážně?"

"Jo," zabručí Láďa a lokne si grogu. Tak to bude nějaká čertovina. Jak je vedoucí tak málomluvný, jen sedí a pije - tedy to jaksi podivně -- tento.

"A co?" je zvědavý profesor Naivka.

"Pojďte se podívat."

Skupina se přivalí ke žlutému papíru a trčí jako solné sloupy. No tohle! O nás! Bez nás! Bez jediného slova!

"Poslyš", řekne zachmuřeně Posměváček k Láďovi, "to jsme ti nestáli za to, abys něco řekl? Ani stranická skupina?"

"Prosím tě," brání se Láďa, "vždyť o nic nejde. Stejně většina z vás plní víc než je těch 400 řádků. Tak co? Šéfka potřebovala závazek k volbám."

"Ale takhle se to přece nedělá," nedá se Posměváček. "To bys jako dlouholetý funkcionář mohl vědět."

"To vím," brání se napadený, "ale taky vím, že právě tak se to dělá. A nekecej, kdyby o

něco kráčelo. Je to stejně jen formální." Mávne znechuceně rukou, nechce se o tom bavit.

"To jo, takhle se vždycky dělaly závazky," neudrží se profesor Naivka. Ten chlap si nedá pokoj.

Ale já ani nehlesnu, budu držet pusu a krok. Hledíme Tajtrdlíka. Velice důležitě hledá něco v materiálech, ten to dělá chytře. Ve vhodnou dobu je pojednou velice zaneprázdněn, takže ani neví, co se kolem hovořilo. Nebo se vytratí. Holka, učit se, učit se, učit se. Jenomže pan profesor Naivka si zase může leccos dovolit, co není dovoleno mně. Jemu důchod nevezmou. Kdežto já potřebuju dělat, zoufale dělat, za každou cenu dělat. Já už si nemohu dovolit nějaký postoj. Já nejsem na světě sama. Já musím šlapat, i když bych nejraději ten papírek strhla a zařvala.

Neudělám to, pomyslím spíše na to, co jsem se naštvala, nasháněla, natrápila, než jsem se upíchlá aspoň tady, aspoň na pár měsíců, než bude vládní úkol splněn. To se potom přijmou i lidi, o které jinak nestojíme. Těch několik měsíců bez práce, v socialismu, samozřejmě bez jakékoli podpory, tu dávají jenom prohnílí kapitalisté, to taky nezapomenu. Děti nenakrmíš ani ideály ani postoji, neoblékneš je do iluzí. Potřebují 39 knedlíků k obědu jako kluk a dlouhé šaty na maturák jako holka.

Ačkoli - má to vůbec cenu? Já jsem odepsaná a sebeupřímnější hájení jakýchkoli zásad mi není nic platné, pokud už moji situaci navíc nezhorší. Nikdo to nebude brát tak poctivě jako já, spíš mi přišijí ty nejhorší úmysly. Už tak je jich dost. Těch, co mne znávali a teď raději přejdou na druhý chodník, aby si nepošpinili kádrový profil. Co si nemohou, zaboha, vzpomenout, jestli mne vůbec znají!

Ale co, ani tahle zkušenost není k zahazení, i když by až tak na kůži jít nemusela. Aspoň vím, jak si stojím. Kde mám přátele. Má-li vůbec nějaké. Třeba to těm ostatním taky jednou splatím, taky přejdu na druhý chodník - -

Anebo nepřejdu, jako to dělám dnes s tím, lumpem Brašnou z nakladatelství, který mi vrátil rukopisy už zařazené do edičního plán jen proto, že jsem vyloučená a ještě mne v dopise obvinil bezmála z nepřátelské činnosti, ze zasévání morbidního pesimismu mezi pracující! Tak to napsal.

Ale dneska je těžká doba, k soudu jej za to dát nemohu, dneska by se mne nikdo nezastal. Nu, pravda, zchladila jsem si na něm žáhu aspoň odpovědí, ale co to je? Ten si ze mne dělá! Pes, který štěká za plotem, ale kousnout nemůže, to jsem já. K smíchu!

x

"Posad' se," řekl Vašek, "jak se ti vede, se nebudu ptát. Dáš si kafe?"

To bylo zhruba před třičtvrti rokem. Překvapil ji jeho vzkaz, že se má ukázat.

"Dík. Jsem zvědavá, co mi chceš."

"Nabízím ti práci."

Odmlčel se a s úsměvem pozoroval její překvapený kukuč.

"No, nic moc, brigádu na pár měsíců, ale aspoň něco. Víím, že nemůžeš o nic zavadit."

"Vašku, ale to přece -"

"Podívej, mám vůči tobě dluh. Tehdy, když se na mne dělal ten posudek a pár kluků z výboru si tímto způsobem se mnou chtělo vyřizovat nějaké účty, ty ses mne zastala, jediná, a posudek se neposlal."

"Jak to víš?"

"Vím."

"Nikdy jsme o tom nemluvili."

"Ano, já víím, žes nečekala, že ti to někdy oplatím. Ale zastala ses mne - jediná. Já ti teď nabízím práci, abych ti to vrátil. Pořádek dělá přátele. Chceš?"

"Co je to?"

"Zpracovávání údajů při sčítání lidu. To, co je ve sčítacích arších, se převádí do číselných kódů pro počítač. Máme středisko v R, ve staré škole. Barabizna na zbourání, nic moc nečekej, podmínky opravdu polní. Práce je úkolovaná a budeš-li šikovná a pilná, nějakou korunu to dá. Třeba mezitím seženeš něco trvalého. Chceš?"

"Chci."

Dávno na tu příhodu s posudkem zapoměla. A vida, on to boží mlýn. Ani nevěřila, že ještě je. Je to možné? Má práci! Děti, máma má práci! Máma má zkušenost, že i v těžkých dobách se najdou slušní lidé, ač by nemuseli - -

Tak teď musím být ráda, že dělám, byť jen na pár měsíců. Šéfka se musí před volbami a vůbec ukázat v dobrém světle. To chápu. Navíc je před důchodem, přece si to nepokazí. Bude mít asi pěknou penzi, bude moci dál klidně žít to svoje měšťácký živobytičko a kašlat na všechno. Ona přece není nic jiného než milostivá paní, převlečená za soudružku. Dělá to chytře, to je nutno jí přiznat, bez závidi. Tu politikou, tu postelí, rentuje se to. A nemá takovýchle trable jako já.

Kdybych já, pitomec, byla aspoň z poloviny tak vychytralá jako ona, nemusela jsem prožívat tuhle kalvárii, mohla jsem mít postavení, plat, dobré zdraví, služební kvartýr, mohla jsem publikovat, za pár let by na mne nějaká ta cena zbyla. A ne být zahořklá, ukřivděná, ztracená ve svém bludném kruhu. Psát do šuplíku. Ten ještě je.

Skupina nespokojeně bručí. Jednak ji rozčílilo zvýšení úkolu, jednak to jednání. To hluboké, neskrývané pohrdání těmi, kteří dělají až se z nich kouří. Protože tady se dělá, tady se hrabe. Dře. Tady je to v úkolu. Co uděláš, to vyděláš.

To zase nastane štvance! Takové hrabny jako Maruška - a jsou tu, jsou tu! - začnou dřít až budou potit krev, jenom aby byly první. Ostatní jim nestačí, vyvolá to řevnivost, odbývání práce. To si revize a superrevize přijdou na své! To se s Posměváčkem zapotíme, to bude flaška rumu co chvíli vytažena ze zásuvky! Protože my s Posměváčkem děláme superrevizi. Nakonec to vlastně odneseme my dva.

Jediná Alice obhájí novou normu: "Je to naše povinnost na počest voleb. Buduj vlast, posílíš mír."

"Bože, to je kráva," šeptá Blanka.

"Ale jistě uznáte, milá paní Alice," nevydrží profesor Naivka, "že takto se nedá s lidmi jednat. Nehledě vůbec na tom, že si myslím, že tímhle zrovna mír neposílíme. Práce se bude odbývat, chybovost určitě vzroste."

"Máte snad něco proti míru?" zaútočí Alice.

"Já přišel při náletu o ženu a dvě děti a v koncentráku o bratra," taktně naznačuje profesor.

"To mne nezajímá, chci vědět, co máte proti míru."

"Ježíšmarjá," zahořekuju.

"Vy, vy nevzdychajte," upozorní mne Alice. "Za mír musíme bojovat."

"Pochopitelně, tento."

Vida, vida, i pan tajemník se přidává? Najednou mu nejsme jen hordou pochybných existencí? "Ale považuji - tento - tyto prostředky - tento - za pochybné k dosažení míru."

Bravo, pane tajemníku, to jsem nečekala.

"Překvapujete mne, milá paní Alice," ten Naivka je skutečně neúnavný diskutér. "Smím se, s dovolením, zeptat, jak musíme za ten mír bojovat?"

"Například tím, že budeme volit kandidáty Národní fronty," vysype na nás část úvodníku Alice.

"To přece nemyslíte vážně," povolí mi nervy.

"Jak to?" Už je vzteklá, bledne, v očích kulometry.

"Vy si opravdu myslíte, že volbami máme vliv na světový mír? Kladný vliv? Že my, obyčejní lidé, vůbec můžeme mít na něco vliv mimo toho, že když už k té válce dojde, dáme svou krev?"

Už se rozčiluju, měla bych mlčet, tímhle přece nic nevyřeším, navíc blbě kecám. Ale nevydržím to. Její pitomost mne provokuje.

"Tento," naklání se k mému stolu pan tajemník, "tady je- tento - těžká diskuse - tento - vždyť vidíte, ona je - tento - s prominutím - tento - hlupáček."

"Nehledě na to, že výsledky voleb jsou už přece předem známy, ne?" Profesor Naivka si říká o kopanec, jak se mi to rýsuje. "Znáte ten vtip," přidá se Blanka. "Americký velvyslanec musel opustit naše území. Prozradil výsledky voleb předem."

"Jak jste to mysleli?" zaútočí Alice. V tu chvíli vidím před sebou rozzuřenou zmijí hlavu s rozeklaným jazykem.

"Víte, co říkáte?"

"Obávám se, že víme," odpoví klidně Naivka. "Uvidíte, že to bude 99,9%."

"Protestuji," taky si říkám o mazec, "99,7%, dál už jít nemůžeme, pochopte. Bylo by to

příliš nápadné. A potom, přátelé, kdopak tu tedy vlastně dělal tu kontrarevoluci?"

Alice soptí: "Vy - vy -" rozčilením koktá, "vy se mýlíte. Pochopitelně, že máme vliv na světový mír a právě volbami."

"A jak, prosím vás?"

"Budeme silní a zaženeme imperialisty."

"Chachacha," burácí to skupinou, to je přece jen silná káva.

"To myslíte vážně?" Blanka začala otevírat okno.

"Ale, tento, paní Blanko," blekotá pan tajemník, "myslím, že - tento - jaksi -"

"Myslím, že tu něco páchne," poznamená Blanka a dává si tuze záležet na tom, aby v té chvíli vypadala jako dáma velkého stylu, vzorného vychování v nejlepším dívčím lyceu.

"Ba přímo smrdí."

To bylo perfektní! Herecký výkon, zasluhující potlesk! Poslední věta vylétla z úst pěkně otrlé domovnice, která dokáže zexecírovat celou čtvrť!

Pochvalný řehot zazněl nejen z lavice Posměváčkovy a mé. Očička mu jen hrají, baví se, rošťák. Taky Láďa se baví,

- ale, co to - najednou mu úsměv na tváři tuhne, vytrácí se, Láďa je ztrnule vážný a honem popíjí grog se zaujetím hodným životního rozhodování nad propastí. Ostatním také už došlo, že jde do tuhého - jen mně to jako obvykle trvá tak dlouho, až je pozdě - najednou jsou všichni perfektně hluší, myšlenkami jen a jedině mezi kolonkami o vybavení domácnosti, počtu dětí a trvalého bydliště, zalezlí ve svých ulitách, zcela bezpáteří.

"Je mi skoro na zvracení," procedí Blanka mezi zuby a vrhne do třídy nenávistný pohled. A vida, ono je to modré, ponořené v cigaretovém dýmu, akvárium. Docela chcíplý, bez života. Ne, ještě jim křivdím. Ještě se tu něco hýbe. Pan profesor Naivka, opět na scéně. Taky neví kdy přestat.

"Pokud vím, jsou i u těch imperialistů většinou obyčejní, pracující lidé. Ne právě moc bohatí. Určitě nevlastní fabriky. Ty taky zaženeme?"

"Ovšem!"

"Proč, prosím vás? Vždyť jsou to taky proletáři a jistě hodní lidé," nechce se dát Naivka. No jo, chudáčku, u tebe jsou všichni hodní. I doktor K.A. z vedlejší skupiny, který tě předběhl v prodejně a skoupil všechen šunkový salám pro sebe a my všichni ostatní celý den hryzali nehty, protože jsme neměli co jíst. Prokleli jsme ho, jen profesor Naivka se ho zastával: "Vždyť on je to takový hodný člověk."

"Ale kapitalističtí proletáři," nechce se dát Alice, "kdyby za něco stáli, tak tu svoji vládu svrhnou a bude na světě mír."

"Myslíte, že je to tak snadné?"

"Kdyby chtěli -"

Jo, chudinko, ty to máš jednoduché. Kdyby národy chtěly - co všechno by bylo

jinak! Ale nemohou. Blahoslavení chudí duchem. Ona snad ta Alice musí přijít po smrti nastojato do nebe, jak je blbá. Ale já se s blbci nemohu bavit. Musím odejít.

"A vy, vy jste taky pěkný," neodpustí si Alice zoufalý útok na Láďu. "Necháte mne v tom samotnou, mezi takovými reakcionáři."

Hlas se jí znatelně chvěje, ještě chvilku a rozbere se. Taky argument, když je nejhůř.

"Jo, holčičko," šklebí se škodolibě Láďa, "já ti nemůžu pomoci. Já jsem pravicový oportunist, víš? Já byl ve válce odsouzen k trestu smrti za činnost v ilegálním výboru strany, já jsem dělal hned po válce pět let vedoucího tajemníka v západním pohraničí, to taky nebyl žádný med, ale já byl v devětašedesátém vyloučen jako pravičák, to víš, mně není jasno, holt si v tom musíš poradit sama. Co je to pro tebe? Jistě chodíš na stranický školení, čteš tisk, okna zdobíš, chodíš agitovat stařečky na týhle zajímavý vsi."

Dal jí to! Dobře na ni! To ticho kolem je však spíše mírně zlověstné. Však se taky Alice urazí a úporně přemýšlí. Jakmile ukáže ten svůj splácnutý drdůlek a přestane se hihňat a přesvědčovat všechny o užitečnosti kouření, přemýšlí. Něco připravuje. Hihňání ji už přešlo před hodnou chvílí, teď přemýšlí.

Měla bych si promyslet nějakou věrohodnou výmluvu a vypadnout domů. Třeba zubaře nebo bytáka nebo že mi není dobře a vezmu si práci domů. Tady se určitě něco semele, svědí mne v zádech. Při mé osudové hvězdě to bude mazec, za který nebudu moci, ale odnesu to. Měla bych odejít, včas odejít. Tak málo by stačilo. S Láďou by byla řeč. Kdybych vyčíhla vhodnou chvíli a vyšla za ním na chodbu - pravda, stálo by to nějakou tu pusou a pomuchlání, on je odporný typ, který se na sukni třese a já ty vometáky nesnáším. Navíc si ve svých letech hraje na divocha, kterým cloumají vášně, vždyť je to trapné, blbé, odporné.

Kruci, kdybych se přemohla, mohla bych jít, pustil by mne. Tady bude mela, visí to ve vzduchu. Jenomže já jsem pitomec, já mu neřeknu, já se znám. Kdyby mi vyhořel kvartýr, čekala bych do skončení pracovní doby. A zase v tom budu lítat. Z té Alice nic dobrého nekouká.

Kazeták naproti přes ulici řve. Kluci lítají po zahradě v trenkách, stažených hluboko pod boky, na hlavách igelitové pytlíky - v tom rambajzu se nedá dělat! "Nešlo by to okno zavřít, prosím," osmělím se. "V tom kraválu se soustředit je nadlidský výkon."

"Pak tu nebude k dýchání," ozvou se.

Já to věděla, nešlo. Atmosféra samý skrytý blesk, to potom nejde nic, ani zavřít okno. Tak holt tu zase není prostředí k práci.

"Ale mělo by se těm mládenců nějak šetrně říci, aby to trochu zeslabili," pan profesor Naivka nechce nikoho nechat v bryndě. Díky. Nějak šetrně, ty bys mne rozesmál, divochu. Oni se neohlížejí na nic, ale my je musíme šetrně požádat - to je psina.

"To jim - tento - zakázat nikdo nemůže - tento - je den, ehm, nikoho to - tento - neruší

-"

Á, pan tajemník. Má obavy, že by byl z titulu své funkce pořádán o zákrok a nechce si to před volbami u nikoho ve vsi rozházet. Pak by už třeba nemusel být tajemníkem, ale stal by se z něj den ze dne docela obyčejný strejč s bříškem. Vidím mu až do žaludku.

"Zaměstnavatel má povinnost zajistit pracovníkům taky nějaké slušné pracovní podmínky a prostředí" - no, teď jsem tomu dala! Jednak je na mně vidět, že jsem navztekaná, jednak v tu chvíli jsem si to rozlila u Ládi. To znamená, že i kdybych se odhodlala, už mu nemohu říci o volno a vytratit se. Už v tom zase jedu. Už jsem tu jenom jako pozorovatel - zatím. Že na konci bude nějaký malér, že na konci bude nějaký malér, že na konci - -

Láďa, jak jinak, se v tu chvíli staví na zadní: "Tady to nikomu nevadí, nebo jo?"

Bodejť by vadilo, aspoň nahlas. Skupina pochopitelně zarytě mlčí a nechala mne v tom. Zase jsem se jednou brala za práva pracujících, se stejným výsledkem jako obvykle: dostala jsem po hubě a nic se nezměnilo. Dobře na mne, mám si dát pokoj!

Tak mi vlezte všichni na záda! Nestarám se o vás, kdyby trakaře padaly. Budu se jenom koukat do papírů, číst sdělení typu: A uhlí nevezou a nevezou - nebo: Ale můj starej bydlí u tý kurvy v Ostrově! - a dělat, že dělám.

Kdyby se aspoň otočil Posměváček, neodmítla bych hlt rumu. Ale maká, až se z něj kouří. Dokonce tam ani nemá momentálně nic zapeklitého, to se jinak vždycky otočí s lahví v ruce: "Chceš?" Čímž žádá výpomoc nebo aspoň radu. Teď by to přišlo vhod. Ale není, ani smrt nebere.

Půjdu na chvíli na chodbu, vezmu si prášek pro uklidnění, možná, že opravdu o nic nejde, jsem předrážděná, tahle práce, když se dělá poctivě, dá taky pěkně zabrat. Možná, že mi všichni jenom lezou na nervy, že nejsem ve své kůži. Musím si dát pozor. Není nic odpornějšího než nervózní ženská, která neví co chce, ale přesto dělá vše pro to, aby toho dosáhla.

No jo, už to zase na mne leze, už se mi mihl hlavou Bretschneider, to je zlé. Jak se začnou vracet vzpomínky, vždycky jsou to ty špatné. Cožpak člověk prožil tak málo pěkného, hezkého, že si nevzpomíná? Dost, dost, dost - půjdu na chvíli ven.

Vida, i Tajtrdlík se už vytratil, a ten má nos pro podobné situace. Inu, něco je v luftě. Holka, koukej vypadnout na vzduch!

x

Bretschneider tehdy přijel z lázní a tvářil se jako by byl kdovíjak nadšen tím, že ji opět vidí.

"Lezeš do pasti, holoubku," pomyslela si se zadostiučiněním a čekala jako ostříž na první příležitost, kdy mu bude moci tu jeho špinavost omlátit o hlavu. Divila se sama sobě, kde se v ní, stále ustupující, omlouvající a červenající se za špatnosti ostatních,

pojednou vzala odvaha otevřeně, z očí do očí, vyřídit své záležitosti.

"Představ si," začal medově a bez vyzvání se rozvalil na židli, která žalostně zaúpěla pod jeho stotři kily. "Představ si, že jsem i v T. na tebe narazil."

"Ale," řekla ledově.

"Fakt." Nepostřehl dosud, že bouřka je na spadnutí a že taktičtější by bylo vyklidit pole.

"Koupil jsem si časopis, a na co nenarazím, na tvoji povídku."

Á, hošánku, drž se, pojeděš s vršku! Teď ses chytil! Pomstychtivě vychutnávala přicházející vteřiny, kdy se s ním utká.

"Aleale," protáhla skoro mazlivě, v očích nenávist, "a nenašel jsi tam nic protistátního?"

Bylo to jako šlehnutí bičem. Ostré, tenké, takže je zpočátku ani nepostřehl. Ani by to od ní, té měkkoty a bábovky, nikdy nečekal. Věděl, že jí může ubližovat do nekonečna, aniž se ona zmůže na odplatu. Tím víc ho to lákalo, takový bezbranný, bezmocný, přímo o ránu si říkající cíl. Takové snadné vítězství. Nebyl chlapem, aby jej snadné vítězství uráželo. Potřeboval se především ve vlastních očích vidět velkým, silným, zdatným.

Jakmile toho dosáhl, byl schopen své kvality vsugerovat druhým. Tak dlouho se předestíral, předváděl a řečnil o nich, až se to v okolí stalo samozřejmostí. Vůbec ho nezajímalo, nevzrušovalo, ba ani nedeprimovalo, jakým způsobem svého vítězství dosahoval.

"Jak to, prosím tě," nechápal a bral to jako hloupý žert. Bývala občas nevyzpytatelná, třeba je to zase jeden z jejích nepochopitelných nápadů.

"Takto," odsekla. "Na ostatních povídkách jsi našel protistátní štvance, tak jistě i v této."

"Prosím tě," zrudl. Ejhle, ten mizera se ještě dokáže červenat! "Kdes tohle sebrala? Co je to za nesmysl?"

"Tady!"

Hodila mu před oči zápis ze schůze prověřkové skupiny, v níž tak zdatně figuroval - vždyť přece šlo o to místo vedoucího oddělení, proč by se nesnažil a kde byl červeně, její rukou, podtržen jeho výrok: "Soudružka K. svou literární činností negativně ovlivňovala masy, na které měla možnost působit v širokém měřítku a vykonávala tak protistátní činnost."

"Blbost," snažil se ji odbýt, ale bylo poznat, že přemáhá vztek.

"Ani bych neřekla. Tohle jsi řekl, je to zapsáno. Bylo u toho několik lidí."

"Neřekl," bránil se chabě.

"Jak se to tedy vzalo v zápise?"

"Sedlák a Bašta si dělají zápisy zpětně, co je napadne, cožpak oni chápou, co se říká?"

Jako bys neznala jejich IQ. Zkomolí kdeco. Tak se to tam vzalo. Není pravda, že jsem to řekl."

"Tohle bys jim do očí neřekl, vid'?"

Třásla se jako osika a neustále si připomínala, že ne, že už nesmí dál, nesmí mu dát pár facek, o které si říkal, protože tím by to prohrála. To ještě netušila, že prohráno už je. Že se pustila do šarvátky s netvorem, který jí tuto lekci neodpustí.

"Za to já nemůžu," couval ke dveřím, "to si vyříd' s těmi dvěma."

"Neboj!" hodila za ním vztekle. Ale už byl pryč. Holomek.

Za pár dnů nato se postranní cestou dozvěděla, že hned běžel k Baštovi, který v té době dělal důležitého předsedu partaje a žaloval, jak je možné, že K. přišla k zápisu z prověřkové skupiny. Bašta pochopitelně taky řádl nad tou opovážlivostí! O Bretschneidrově špinavosti ovšem nepadlo ani slovo.

A přitom, pomyslela si hořce, každý trochu slušný člověk by se cítil vůči ní natolik zavázán, že by si podobné kousky nedovolil. Ona přece první dostávala ve služební poště do ruky dopisy paní Marie z Hliníku, kterou si nabalil na posledním léčení, a která mu na otevřených lístcích psala o žhavých polibcích a podobné žvásty. Stačilo tak málo - poslat ty lístky a dopisy jeho ženě - - Ale on dobře kalkuloval. Věděl, že K. to neudělá, že se k té špinavosti nesníží. Ani v případě, že bude v úzkých. Snad i proto se jí mstil: nejvíce nenávidíme ty, jimž jsme zavázáni, jimž máme za co děkovat.

Jen mi, proboha, nebuďte nikdo za nic vděčný! To mi běhá mráz po zádech, jaká špatnost se zase provalí!

Když se jí potom Hříška při prověrce ptala: "Řekni, jak se kdo choval, co ostatní říkali, jaké mají názory a vůbec všechno co víš," měla sto chutí se na něm pomstít a říci pravdu, pouhou pravdu o něm jediném! To by stačilo. A přece to nedokázala. Odmítla odpovědět na podobné otázky, tím si podepsala ortel.

"Trpíš falešnou solidaritou," řekl Oldík. I když on to myslel trochu jinak. Doufal, že ví o ostatních takové věci, které ji vytáhnou z toho nejhoršího. Protože neřekla, celá prověřková komise se ocitla na mělčině víceméně dohadů. Pravda, nějaké ty zápisy ze schůzí byly dost ostré, oni však chtěli vědět víc, víc, to, co je za tím. Muselo tam přece něco být! Proto si ji jako bonbónek nechávali nakonec.

No jo, už v tom zase lítám. Kdyby zbylo aspoň na úsměv, mohl by být i trochu výsměšný, popouzející, provokující, trochu zlý. Pořád líp než hrdlo sešněrované obručí lítosti.

No tak, křičela do sebe! No tak! Vždyť ještě můžeš psát, máš tužku a papír, můžeš, tak o co jde? Že nemůžeš publikovat? No a? Však se do bytu ještě nějaká ta popsaná stránka složí. Nějak se uживíš. V nejhorším případě sebereš haranty a odjedeš do nějakého Zapadákov. Ke kravám tě třeba vezmou. No, holt si odpustíš přepych lidské důstojnosti, tvůrčího uplatnění a dalších nesmyslů, které ti haraší v hlavince. Žít! Žít musíš, abys mohla něco dělat! Všechno zlé je k něčemu dobré, třeba konečně napíšeš něco, co bude stát za to.

Do šuplíku? Remcalo to v ní. Do šuplíku, no a? Třeba to vyryješ do kůry stromů, třeba to vykřičíš do skály, a co? Budeš existovat, pořád ještě můžeš být člověkem. Tak dlouho, dokud ty, jenom ty o to budeš stát! Dokud si to nenecháš vzít. Dokud jim to sama nenabídneš. Děti vyrostou a budou!

Když já nevěřím na boží mlejny, kňučela si pod kůži. Tak holt se rozbřeč. To je vlastně to nejlepší, co můžeš udělat. Toho se i najíš. Tak se plaz, přesně to chtějí. Vidět tě na kolenou, na dně, krucinál! Vždyť oni se tě bojí, cožpak to nechápeš?

Mne? Nesmysl. Uštvaný, umořený, usoužený a zdeprimovaný ženský se bojí? Jdu já snad někomu po krku?

Jsi! Proto se tě bojí. Jen se podívej na Bretschneidra. Co by on za to dal, kdyby ti mohl jít za rakví. Víš, jak by se mu ulehčilo? Vždyť ty jsi vlastně ten kamejček, který jej tlačí pod hlavou, když si chce dát šlofíčka.

Heleď, nedělej ze mne naivku, já vím svý, nebo mne naštveš, svědomíčko moje.

O co jinýho asi tak jde? Aby ses konečně naštvala. Na ně - ale hlavně na sebe. Na svoji ufňukanost. Za tu si toho koupíš, už na ni ve světě čekají. Boxovat musíš, a čím dřív, tím líp pro tebe, tím hůř pro ně. Rvát se, nedat se! To bys jim to pěkně ulehčovala, sklopit hlavu. To by se jim to vládlo, to by se jim to žilo. Nebo jsi taky medúza?

x

Na chodbě u pootevřeného okna šéfka. Pozoruje přírodu nebo promýšlí nějaký podraz? U ní jeden nikdy neví.

"Rukulíbám, soudružko vedoucí."

Určitě řekne: "Nech si to."

"Nech si to."

"Tak co?"

"Pojď ke mně na kafe."

Zkusím to, třeba mi to pomůže z nervozity. Ačkoli bych neměla, ten můj žlučník. Ale zase tlak. I co, dám si kafe, šéfovské. Však ona mne mockrát na ně nepozve.

"Máš krásnou halenku," pokouším se navázat hovor. Z ní hned tak nevyleze, proč chce se mnou mluvit. Pro krásné oči mne určitě nezve. Třeba mi chce šetrně sdělit, abych vypadla. Že se předseda krajské kontrolní komise stará. Že se Hříška z KNV stará. Že se vlastně o mne stará celá společnost a já pořád nejsem spokojená a patřičně vděčná.

Ta halenka je určitě z Tuzexu. Šéfka nenakupuje v obchodech pro proletáře. Asi ze mne mluví závist, nebylo by divu. Dělán nejmeně tak poctivě jako ostatní, tak proč oni mohou nakupovat lepší věci než já? Proto, že mají dost peněz, aby mohli shánět bony za šest sedm kaček nebo že je nějak vyšmělí? Těch poctivě odpracovaných bonů tu zase tak po čertech není, to ať mi nikdo nepovídá. Dneska kdejaká bába nakupuje v Tuzexu i hajzlpapír. Pramen? Jednota? Pchá! To je pro blbečky, kteří se nedokáží

příčinit, postarat se o sebe.

"To dcera," rozplývá se šéfka. "To víš, taky ji vyloučili a z trestu ji přeložili od sovětčků k západním Němcům. Má bonů, že neví co s nimi. Nechceš nějaký? Lacino."

"Nechci."

Takovéhle milosti mne urážejí. Dceruška je lékařkou ve světoznámých lázních. No vida, jak lze taky člověka za vyloučení potrestat - to bych si nechala docela líbit.

Asi se i potrestání rozlišuje podle zásluh. Jen nevím, zda maminciných. Nebo že by dceruška byla i učenlivá?

Teď ovšem musím dát najevo, že vůbec nezávidím, ale že kdybych chtěla, tak se v bonech topím. Kdybych aspoň měla figuru na tuzexovou slečnu. Jak to zařídit poctivou prací, to tedy opravdu nevím. Tenhle postoj mi nesluší, protiví se mi z hloubi duše, ale ještě hůř snáším pocit chudáka, který se sotva drží nad vodou. Který se neumí o sebe postarat. Který je tak nemožný, že ani neví, kde Tuzex je. Já to fakticky nevím.

"Jak se jí daří?" zavádím hovor na paní dceru. Tady se se šéfkou nechá ještě trochu lidsky hovořit.

"Už je z toho nejhoršího venku. Taky si, chudák, prožila svoje. Ten rozvod ji sebral. Ale, prosím tě, co si budeme vykládat o mužských. Žádný nestojí za nic." Zarazí se, protože si uvědomila, že z ní mluví ukřivděná, opuštěná ženská, stárnoucí, po večerech se bedlivě pozorující v zrcadle.

"To máš pravdu, to je kapitola, která snad ani nemusela být napsána," přisvědčuji upřímně. Teď zase ze mne promluvily hořké zkušenosti. Taky se pěkně odkopávám, kdybych raději mlčela.

"Ješitní a sobci. Dočista jiná filosofie, jiný svět. Jeden za čtyři, druhý za pět bez jedné. Jako partneři i jako vedoucí," vzdychne šéfka.

Tak jsme konečně u toho. Proto mne pozvala.

"Poslyš, co ten Láďa, jak si vede? Ředitel je na něj hrozně našťvaný, za každou cenu chce, abych ho vyrazila. Posledně, při nějaké vaší oslavě, se prý namazal tolik, že lítal po vsi v trenkách. Tady, kde si lidi vidí do talíře a kde nás sledují snad i oči těch za hřbitovní zídou! Ženské nás tu od rána do večera drbou a on tohle. Já tu nebyla, ale tady se nic neututlá, ještě v noci mi doma zvonil telefon, co se tu dělo. A co horšího, ráno to věděl i ředitel. Láďa loudí u kdekoho o flašku, opije se a mele jen a jen o sobě, jen svoje životní příběhy, jen svoje křivdy, jen on je zajímavý."

To má pravdu. Láďa je výlupek všech ctností, i když - jak už tenhle typ mužských bývá - jsou okamžiky, kdy je k pomilování. Aby vzápětí byl na zabití.

A to ještě šéfka neví, že tehdy, při té oslavě, vykládal své milostné historie, kde figurovala i ona, byť ji nejmenoval. Indicie byly jasné. A že jej paní Růžena líbala na nahém břicho a rozplývala se: "Ježišmankote, vždyť on je celej sametovej."

To by šéfka teprve řádila, vědět!

Protože vedle starosti o dobré jméno pracoviště je tu i důvod číslo dvě -

vzpomínky. Kdysi ji Láďa za svého tajemnění na okrese, měl nějaký čas v socialistické péči, jak to sám nazývá. Teď ovšem na to nějak ne a ne vzpomenout, zatímco šéfka, osamocená žena - - ale on prý nehodlá pokračovat v avantýrách s odkvétající kopretinou, jak se ve skupině kasal. Takže je to veřejným tajemstvím.

Že nepije, ale chlastá, opravdu si od každého loudí flašku, je taky pravda. Jakápak autorita. Na druhé straně se pod ním dobře slouží - není skoupý na nějaké to volno, zvláště když člověk umí máknout. Má smysl pro švandu a to při téhle práci, která občas vede ke změknutí mozku, je hrozně třeba. Dokonce to byl jeho nápad, vypisovat z archů perličky a pikantnosti a sestavit z toho brožurku pro domácí potřebu. Už máme několik stránek a je to čtení vskutku pro oddech a pro zasmání.

Taky jsme jediná skupina, kde je veselo a kde se zpívá, i když to šéfka nemá ráda. Láďa dovede pro své lidi vyřvat vždycky největší platy, největší podíl odměn. Skupina si ho nemůže vynachválit.

"Kdykoli přijdu ke Zdeně, je tam," pokračuje šéfka.

Jasně, žárí. Zdena je krásná ženská a vedoucí na ni letí jako šváb na pivo. Pořád ji k nám tahá, hned vytáhne ze šuplíku flašku, hned jí vaří káfičko. Vozí ji domů autem. I šéfka si toho všimla.

"Ona to tak má zapotřebí! Její skupina je nejhorší, protože ona si jí nehledí, neumí nic vysvětlit, nevyzná se v problematice, z vaší skupiny ji i ti nejslabší strčí do kapsy. A je samé courání."

I v tomhle má pravdu. Zdena je v práci skutečně slabá. Několik týdnů jsem byla v její skupině, tak vím, co je v ní. A také je pravda, že má všechny možné zájmy - leč nikoli o práci. Však divme se - je opravdu krásná, ví to a snaží se toto plus ještě zdůraznit. Oblečením, účesem. Obklopena pány všech věkových kategorií kouří, pije káfičko, rozdává úsměvy. Tajtrdlík je tam pečený vařený, natřásá se, nabízí autíčko, vínečko, seladon na penzi.

Šéfka ji hluboce nenávidí. Hlavně proto, že je mladá, krásná a že je tu Láďa. Tak o tomhle raději pomlčím, to je příliš horká půda, nemám zapotřebí pálit si kůži ještě zde. Co taky na to říci? Co chce slyšet, nemohu já, co mohu já, nechce slyšet ona.

"Víš, žes mne příjemně překvapila? Vlastně nejen mne, i ředitele," spustí šéfka medově. "Čím, probóha?"

"Měli jsme odůvodněné obavy, že ta práce není pro tebe to, co umíš, že by tě bavila, že bys mohla být úspěšná. Jsi prostě jiný typ. Ale řekli jsme si, že ti v těžké chvíli pomůžeme a překousneme to."

"To jako moji neschopnost?"

"Prosím tě, neurážej se hned. Každý jsme na něco jiného. Ale ty ses v tak krátké době tak výborně zapracovala, je z tebe kvalitní revizorka. To smekám. Nikdy bych to do tebe neřekla."

"Díky."

"Rozhodla jsem se, že ti od prvního přidám dvě stovky, že na tom budeš jako Posměváček."

Při troše skromnosti musím dodat, že je to pěkné, ale že si ty dvě stovky zasloužím. Nejsem o nic horší než on. On má ty dvě stovky od začátku a k tomu důstojnický důchod. Já mám jen to, co vydělám, a to ještě jen na pár měsíců. Vlastně vůbec nevím, zda i tato určená doba se nějakým zásahem cizí vůle nezkrátí. Ty dvě stovky potřebuju, kluk už zase nemá v čem chodit. Copak za to bude chtít?

"Heleď, známe se přece léta a doufám, že moje slova správně pochopíš. Kdyby ses něco dozvěděla, zpozorovala, co narušuje klid a dobrou práci ve skupině, přijď za mnou, řekneme si to mezi čtyřma očima a domluvíme, co s tím. Nebudu to brát jako donášení. Mám na mysli jen dobrou práci střediska. Vždyť já vím, že tam zdaleka není všechno v pořádku. Například Láďa. Například Posměváček s Maruškou."

"Prosím?" zatvářím se hloupě.

"Pan tajemník si tu byl stěžovat, že Maruška je drzá a nevyvázaná holka a že s Posměváčkem chodí."

"Blbost, prosím tě, je to švanda, pořád se škádlí, ale co víc? Vždyť by jí mohl dělat dědečka."

Šéfka moc nevěří. Asi se neumím přetvařovat.

"Já vím, že on pan tajemník už je trochu senilní a má co závidět, ale nerada bych se tu dočkala nějakého skandálu. I Tajtrdlík mi to jemně naznačil."

Alealeale, taky donáší, to jsou mi noviny. Budu muset Posměváčka opatrně, aby se necítil dotčen ve svých svobodách, upozornit na spodní vanutí proudů. (Oldík by zase kázal cosi o falešné solidaritě, už to slyším.)

Vypotácím se z její kanceláře s pocitem rozhoupaného žaludku. Dvě stovky za občasné upozornění. Pravda, vůbec jsem jí na to neodpověděla, k ničemu jsem se nezavázala.

"Kuš!" okřikuje mne svědomíčko. "Měla jsi jí říci, že to neuděláš, to by byl postoj."

"Vždyť to neudělám, tak co vyvádíš?"

"Tak jsi to měla říct. Mlčení je souhlas. Nebo jsi jí měla dát jednu do zubů. Tak často se kasáš. Proč jsi to neudělala?"

"Protože ty dvě stovky potřebuju. Víš to líp než já."

"Tak budeš donášet."

"Nebudu!"

x

Na chodbě stojí otrávená Blanka. Nervózně kouří. Kývnu hlavou: "Co je?"

"K zblití," řekne. "Ty ses vytratila?"

"Nemohu tam, člověče, vydržet. Pořád mám píchání v zádech, že se něco semele."

Musela jsem z toho na chvíli pryč."

"Víš co, pojď na chvíli ven. Budeme si povídat o čemkoli, jenom ne o téhle společnosti," hodila Blanka hlavou k učebně. "Mám přesně týž pocit jako ty. Cos byla pryč, proběhla další dojemná kapitola tragikomedie. Především pan tajemník - tento - začal vykládat svoji životní - tento - kariéru a stěžovat si, že - tento - v tak ubohém společenském postavení - tento - a za takovou almužnu - tento - nikdy nedělal. A tento - že neuznává pochybné odborné kvality té - tento - odkvétající dámičky. Tj. šéfky."

"Ejhle, divoch. Netušila jsem, že se dosud cítí v roli Apollona. I když jsem nucena díky těsné blízkosti jeho stolu k mému vyslechnout nejednu oslavnou tirádu o jeho dosud orlím zraku, o jeho dosud pevné ruce a jisté mušce, o jeho železné vůli a podobně. Musím se ovšem smát, že pro něj je tohle ubohé společenské postavení a bídna almužna, zatímco já jsem ráda za to, že se na mne usmálo štěstí v podobě nekolikaměsíční práce. Ovšem, zcela ho chápu, musí se cítit povznesen nad podobnou chamrad', s níž se musí denně stýkat."

"Nato začal vykládat - tento - o módedámě v poslední pařížské módě - tento - která na hedvábné šňůře - tento - vede čistokrevného pinče - "

"To snad patří do Večerů pod lampou, ne?"

"Ale kdepak, soudružko, to je realita tohoto času. Ta dáma, to se drž a neskákej mi do řeči - tento - není nikdo jiný než paní EF. Někde ji potkal s manželem, byl jí představen a teď to s ním tříská."

"Jeho starosti na mou hlavu."

"Mezitím ti kluci ovšem zesílili magnetofon natolik, že mu nebylo rozumět, takže nevím, o jaké další téma zakopl. Viděla jsem jenom pohybující se podbradek," sděluje Blanka.

"To ovšem se už ozvaly i další hlasy, že by se těm klukům mělo šetrně" -

Vida, taky si toho všimla!

" - šetrně naznačit - "

"Chacha!"

"Načež pan tajemník - tento - prohlásil, že on nic - tento - neslyší a počal pracovat."

"Ne! Já to opravovat nebudu!"

"Jako."

"Ach tak."

"Pak přišla Maruška, že na dámském záchodě se ulomil kohoutek od vodovodu, takže k tomu, že nefunguje splachování, přibyla další pikanterie. Že si totiž budeme muset nejspíš nosit vodu z místního náhonu na druhém konci vsi."

"Výborně, jednak se několikrát denně hezky projdeme, fyzická práce nám taky jenom prospěje, jednak je to beztoho hygienicky závadná voda, víš, že Rezatá onemocněla nějakým střevním prevítstvem."

"Poté pan EF upozornil, že tu opět není žádná nafta, takže ráno, ač dosud trvají slunné podzimní dny, budeme opět mrznout."

"Skvělé. Už to vidím. Přinesu si zimní svetr, teplé ponožky, palčáky a bačkory, pánové trenky s dlouhým rukávem."

"Lid obecný začal remcat."

"Ale?"

"No jo. Začal, byť nesměle, v mezích zákona, samozřejmě. Láďa tudíž požádal šéfku, aby mezi lůzu milostivě sestoupila ze svých výšin."

"A?"

"Prý za hodinu."

"Doufám, že nevěříš, že to splachování spraví a že se ráno promění v dobrotivého oslíka a bude svým blahodárným dechem zahřívát patnáct zimomřivých Jezulátek."

"Doufám, že jí zkazím náladu ještě víc, hodlám se jí zeptat, čím se po celý boží den máme v tomhle Zapadákově Evropě živit."

"Ty už máš místo!" podezírám ji.

"Nemám, přesto se zeptám. Už mne to tu štve, práce hnusná, ke zblbnutí, víš, že se mi i v noci o tom zdá? Prostředí pro zvířátka a ne pro tvora, jehož jméno zní hrdě. Vedení na draka. Ona je v roli šéfky nemožná, Láďa je ožrala. Mám toho plné zuby a nervy nadranc. Raději půjdu mýt bytovky. Tam si mne ještě budou považovat a na ty peníze si taky přijdu."

"Taky to bude pěkně pikantní - doktorka práv," rýpnu ji přátelsky. Blanka jen mávne rukou: "Prosím tě, na to dneska tak někdo kouká -"

A já si vždycky myslívала, jaký je bohatýr!

"Heleď, vykašleme se na to na chvíli. Podívej, jak je tu krásně, sluníčko nám svítí, tráva je měkká."

Nad hlavou letěla oblaka, boubelatá jako právě načechrané peřiny, mez voněla všemi bylinami na člověčí rány, po ruce mi lezla beruška, já si bláhově přála, aby letěla do nebička. Blanka cítí, že jsem naměkko.

"Víš co, pojď si povídat o Španělsku. Jednou tam vyrazím, určitě. Barcelona, Madrid, Toledo, řeka Tajo pod skalami, kdysi prý to bylo pokládáno za střed světa."

"Malaga," vpadnu do jejího snění, "Sevilla, Avilla, Aranjuez, La Mancha, Baleáry, Kanárské ostrovy -"

"Nu, kanára ti mohu koupit už teď, jestli je ti tak smutno."

"Houbelec. Vztekno. Já bych do toho koplá! Jsou to takové onuce, hadry, plivance, kouska páteře to nemá."

"Nerozčiluj se, povím ti pohádku, chceš? O bedně černých krajek. Bylo, nebylo. Ne, fakt, bylo."

Stalo se to mé babičce. To byla tuze rázná ženská, oběma nohama vždycky stála na zemi. Ženská pro každé počasí. Jak je ti známo, tyhle ženské mívají smůlu. Mužští je totiž moc nechtějí. Vedle takové ženské totiž obtočí jedině chlap, a jak obě dobře víme,

chlapy svět zrovna nepřetéká. Mužští jsou většinou pohodlní a nechtějí vynakládat moc úsilí na dokazování, že jsou pány tvorstva. Oni raději hloupé slípky, vedle nich je snažší vyniknout a být někým. Jenom pořádný mužský si bere právě takovou jako byla babička. A tak se ani na ni nedostal chlap.

Vdávala se poměrně pozdě, zřejmě pořád čekala, čekala, pak ji to namíchlo, vdala se za moc hodného člověka, ale ne za mužského. Takový tuntu. O nic se nedovedl poprat, když bylo něco k vyřízení, málem se jí schoval za sukň. Ale vždycky při ní stál, i když bylo zle, to ano, nikdy jí nic nevyčítal. A měl ji moc rád.

Neustále rozpačitý, pořád jako by se omlouval za svoji existenci. Takže babička musela vyrůst v generála, jinak to nešlo. Vedle takového přehodného ňoumy by kupu dětí sotva uživila a zvládla a ve světě obstála. Ale ona se uměla ohánět. Časem se dokonce zmohla na malý krámeček, dnes by se řeklo galanterie. Mašle, knoflíky, nitě. Poletovala kolem pultu, všude jí bylo plno, veselá, řečná, lidi jí měli rádi. Ba i ti, u nichž nakupovala ve velkém, a to byli nějací vydřiduši.

Nevedlo se jim nejhůře. Dědeček uměl dělat, i když do kšeftu nebyl. Staral se o malé hospodářství. Ale pak přišla nemoc, a co víc, onemocněla babička. Ulehla tak vážně, že do kšeftu musel chtě nechtě nastoupit dědeček. Prý to byla jedna hrůza! K dovršení všeho to bylo v době, kdy bylo třeba zase jet za nákupem. Dědeček dostal kázání, co, kde, jak, za kolik, co ne, na koho si dát pozor, od koho se nenechat napálit, kdo je šizunk. Dostal papírek, aby to nepopletl a nezapomněl.

Myslím, že z toho pomyšlení se muselo babičce značně přitížit. Nu, dědeček se vrátil, přivezl všechno, včetně velké bedny krajek, které šly tuze na odbyt. Babička pookřála. Nechala si všechno přinést k posteli, aby se na vlastní oči přesvědčila, že je to v pořádku. Otevrou bednu - málem jsem měla po babičce! Krajky tam byly. Překrásné. Ale - černé! To bylo skoro na krach! Takové peníze - a k ničemu!

Tahle rána babičku uzdravila. Vstala z postele, s dědečkem rozvázala veškeré diplomatické styky a začala znova, jako kdyby byla na světě s dětmi dočista sama, opuštěná. Začala znovu od každé nitě, od každého knoflíku. Bedna byla odklizená do komory, aby nebyla na očích a nedráždila, doma bylo nedýchateľno. Měsíc, dva, tři - babička nepromluvila. Dědeček dělal, co jí na očích viděl, aby tu katastrofu nějak napravil, málo platno. Moje babička byla z rodu mezkovitých. Když se zapře, nehneš s ní. Dědeček byl pro ni odepsaný.

Už to vypadalo, že už k nim nikdy žádný čáp nepřiletí, že vedle sebe dožijí život dva docela cizí lidé.

Po nějakém půlroce přišla katastrofa na císařský dvůr. Zemřela náhle nějaká princezna či kdo. Smutek veliký, všechno v černém flóru, do módy přišly černé náhrdelníky, korále, rukavičky, krajky. Každý chtěl dokázat svoji oddanost císařskému dvoru. Jó, krajky. Ale o černou krajku nezavadit. Všude byly jen a jen bílé. Ženské by za ně bývaly daly majlant!

Tenkrát, asi poprvé a naposledy v životě, to dědečkovi rychle zapálilo. Přitáhl do krámku uklizenou a skoro zapomenutou bednu a otevřel ji. Babička vyvalila oči - vlípla dědovi pusku za ucho - a jako zdatná obchodnice nasadila takové ceny, že do roka a do dne přibylo kus pole a moje máma.

Když jsem byla malá a nad něčím naříkala, vždycky mne babička utěšovala, že to nic, že každý, i ten největší ňouma - to dodávala s ohromným gustem a smála se na dědečka - má někde v komoře bednu černých krajek. Jen na ni včas přijít."

"Hledáš tu svou?"

"Ale jo, mám však těch komor nějak moc," směje se Blanka. "Ještě jsem na ni nepřišla."

"Milé děti," přeruším ji jedovatě, "vyslechly jsme pohádku o tom, jak spravedlnost zvítězila, dobrá věc se podařila, a chudý ke štěstí přišel. Jenomže, milá kamarádko, v tomto případě jde o zcela zbytečnou ztrátu krve."

"Heleď, neštvi mne," namíchne se Blanka, "proč by naděje nemohla mít podobu bedny černých krajek?"

"Ale jo, mohla. Musela by to být pořádná bedna, aspoň několik tun, aby ten prodej taky něco hodil. Na té mezi se sice krásně leží, ale šéfka už určitě zjistila, že jsme zdrhly. A bude počítat pohledné pány, chybí-li. Třeba už nás ani nebude chtít nadále zaměstnávat. Chceš jí to ulehčit? Hajdy do dutiny, naivko!"

x

Učebna byla zakouřená jako poslední putyka. Mraky dýmu se válely v chuchvalcích, občas mezi nimi probleskla hlava, skloněná nad údaji sčítacích archů. Tak vida, on jim nakonec ten rambajz z ulice vadil a zavřeli okna. Ale dýchat se tu nedá.

Měla jsem pocit, že se dívám do mořského akvária. Modré medúzy, rosolovité, odporné. Ani sebenepatrnější páteřička, vlastní tvář, nic. Samý sliz.

Pan tajemník si cosi pobrukoval latinsky, ale protože na to nikdo nic, zvýšil hlas a snažil se jako by v zamyšlení, ale s dostatečným pathosem, recitovat.

"Co je to, pane tajemníku?"

Alealeale, Alice již mluví, to je novinka. Takže má něco upečeno. Jde jen o to, kdo to sní.

"Ovidius," odpovídá pan tajemník jako by hlavy mečem stínal. Nikoli ovšem z nenávisti k Alici, kdepak. On nás ne nenávidí, on nás přehlíží, on námi pohrdá, což je vyšší stupeň interpersonálních vztahů, jak známo. Tímto tónem nám dává najevo svůj odstup vůči každému z nás, niemandům.

"Verš, v němž líčí, jak v cirku má mladík sebrat z klína své milované snítka prachu tak, aby vzbudil její touhy."

"Ale ne, pane tajemníku! Takové nemravnosti a vy? Ve vašem věku?"

Alice chce laškovat, dokonce prstíkem pohrozila. Docela jí ušlo, jak smrtelně

zranila jeho ješitnost. Jak parádně šlápla do porcelánu. Kdepak mužského upozornit na jeho věk! Pana tajemníka zvlášť!

"Nikoli - tento - čistému vše čisté. My, staří latiníci - tento -" pro snažší pochopení jí to recituje česky, i když myslím, že to nemění na věci zhora nic. Ona tak možná rozumí heslu na plakátu, ale poezii?

"To napsal?" Alice jeví zájem. Skoro bych se nedivila, kdyby potlačovala zívání, nějak se však do party zase musí vedrat. Jako kdyby tu někdy nějaká parta byla.

"To bych si přála číst. Vy ne, paní K?"

"Já to znám."

"Opravdu?"

"Ovšem, mám v knihovně celého Ovidia."

Pan profesor Naivka se ke mně otočil a mrknutím dává najevo, že pochopil. Než se vzdám na to, mám-li to brát jako spoluspiklenectví nebo se namíchnout, šéfka vplula do třídy. Nečekaně, neslyšně, nic se nedělo. Ani se nezpívalo, což jí leze na nervy, ačkoli prozpěvujeme docela obstojně a dojemně, Maruška nelaškovala s Posměváčkem, Láďa neobjímal žádnou z přítomných děv za účelem nalezení chyby v materiálech, nic. Všichni pracovali.

Nasadila líbezný úsměv, jako že je vše v pořádku. Byli jsme shledáni bezúhonnými. V této vteřině ano.

"Posaď se," nabídl jí Láďa židli. "Máme tu nějaké problémy a myslíme, že by bylo dobře je probrat. Doufám, že jsi s výkonem skupiny spokojena."

"Celkem ano," šéfka ukrazuje slova jako když chce a nechce, "Chybovost klesá, jen potřebujeme dodávat PVT víc štítků než zní smlouva, abychom splnili úkol v termínu, který stanovila vláda. Proto bych vám chtěla poděkovat za vaši iniciativu, s níž jste uzavřeli závazek na 400 položek a vyzvali ostatní kolektivy střediska k následování."

Jejej, my jsme taky ještě někoho vyzvali? A že o tom nevíme? Ale mlčím, mlčím, mlčím.

"Protože máme zájem na tom, aby všechno bylo v pořádku, abyste tu byli spokojeni, protože i pracovní výkon je potom pochopitelně kvalitnější, chtěla bych si s vámi promluvit o tom, jaké máte problémy, potíže, těžkosti. Budeme se ze všech sil snažit nedostatky odstranit, abyste se tu cítili dobře."

"Vidíte," otočí se na mne Naivka, aby mne upozornil na dobrou vůli vedení.

Božemůjbožemůj, on tomu snad skutečně věří!

"Máte nějaké problémy?" ptá se medově šéfka, v podtextu slyšíš: "Bude lépe, když je mít nebudete."

"Jo, to bychom měli," řekne našťvaná Blanka. Ona se snad do toho opravdu pustí, chraňte ji všichni svatí! "Ráda bych věděla, jestli je možno, abychom tu dostali něco ke koupi, pokud jde o jídlo. Pochopte, jsme tu od rána do večera, nemáme možnost dostat tu housku, pití, nic. Všechno pochopitelně skoupí místní. Musíme všechno tahat z

domova. A to se sem jede zrychleným psím spřežením tři hodiny. Potřebovali bychom aspoň jednou za den něco teplého do žaludku."

"Můžete si tu přece uvařit polévku, kávu, čaj, dali jsme vám vařiče a hrnce," namítne šéfka, v koutcích úst jí cuká.

"Ta voda je hygienicky závadná. To víte lépe než my, vy máte o tom od okresního hygienika doklad," řekne Posměváček.

"Prosím vás, to je toho. Já ji taky používám a nic se mi zatím nestalo," odsekne šéfka.

"Ostatně, tato voda, vhodně proložená rumem, je už zcela nezávadná," neodpustí si rejpnutí.

Tak to bylo pod pás, má milá. Však také Posměváčkovi zrudl zátylek.

"My jsme většinou už lidé starší a taky nemocní. My si takové výstřelky moc dovolovat nemůžeme. Ať sem podnik občas doveze nezávadnou vodu v kanistrech." odváží se EF.

"Když jsme u té vody," přidá se Láďa. "Děvčata si stěžují, že na jejich záchodě nefunguje splachování od samého počátku, což jistě sama dobře víš. Dnes se navíc ulomil kohoutek a už si tedy nemohou ani tu závadnou vodu natočit. To by se mělo urychleně opravit."

"Nu, snad je tu mužských dost, kteří to mohou udělat, ne?" Šéfka to řeší vskutku samorostle.

"Snad si máme přinést i materiál?" neodolá Posměváček.

"Prosím vás, s vaším důchodem a platem by vám nic neudělalo, kohoutek za pět korun, kdybyste Marušce spravil vodovod," doráží ho šéfka. "Ostatně, uvědomte si, že nikdo vás sem nelákal, že vám nesliboval komfort, neboť je to jen na pár měsíců, sotva do konce roku. Pak se to bude bourat. Komu se to nelíbí, nemusí tu přece být," vyrazí šéfka od boku.

"No dovolte," dohřeje to Blanku. "To snad je trochu podivný postoj podniku k zaměstnancům. Chcete od nás práci, my ji odevzdáváme k vaší spokojenost, jak jste se sama před chvílí vyjádřila, snad tedy máme taky právo žádat aspoň to základní."

"Být vámi, paní Blanko, raději bych o té kvalitní práci moc nemluvila. Zrovna s vaší nejsem vůbec spokojena. Máte jednu z největších chybovostí. Snad si nemyslíte, že vám tu budeme vyvařovat jako v Interkontinentalu? Budujeme socialismus za pochodu, soudruzi. Každý musíme přinést nějaké ty oběti."

Blanka na ni hledí jako spadlá z měsíce. Až je mi jí líto. To je i na její náтуру trochu moc.

"To je ono," přidá se Alice. "Když oni jsou tady ale všichni reakcionáři, soudružko vedoucí. Pořád jenom do strany rejou, dělají si ze mne legraci proto, že jsem členkou strany. A vůbec mají řeči."

"Nám přece nevadí, že jste členkou strany," usvědčuje ji o své loajalitě pan EF.

"Řeči?"

"Ano. Například pan profesor prohlásil, že už se předem ví výsledek voleb a když jsem

řekla, že volbami bojujeme za mír, vysmáli se mi," žaluje jako malé, ufnukané dítě.

"Ale!" Šéfka je pohoršena. Zajímalo by mne, jestli upřímně nebo jestli to tak dokonale hraje. "A kdo, kdo?"

"Moment," řekne Alice a vytáhne notýsek. "Tak například paní K. řekla, že je blbost, že by prostí lidé měli vliv na zachování světového míru, ale že jsou tu, chudáci, jen proto, aby v případě války dávali svou krev. Pan profesor prohlásil, že je to stejně všechno jedna lumpárna, jednou je to tak a zítra jinak, že dneska Číně nadáváme a včera jsme byli velcí bratři. To přece není pravda, o tom nic nevím."

"Dovolte," neubráním se, "to je přece vaše chyba. Učit se, učit se, učit se, jistě to znáte, vážená."

"Paní Blanka," pokračuje horlivě Alice, "tu neustále vykládá o světě, ale je zajímavé, že cestuje jenom po kapitalistických státech. O Sovětském svazu se vůbec nezmínila. Ale západní styl života vychvaluje."

"Ale milá paní Alice -"

Božemůj, ten Naivka je blbec! On té mrše ještě říká milá paní Alice.

"To je jistě nějaký omyl. Nemůžete přece naše výměny názorů, naše ujasňování si stanovisek, najmě ve formě zcela přátelských rozhovorů, označovat jako reakcionářské smýšlení či dokonce si dělat poznámky, co kdo kdy řekl. Vždyť my víme, že jste docela hodná paní a máme vás rádi."

"Na to vám kašlu!" křičí hystericky Alice. "Vy, vy jeden falešný hráči! Nemyslete, že o vás nic nevím. Víím například, že chodíte každý večer do Contíku nebo do Besedy s partou bývalých obchodníků, profesů a milostpaniček hrát karty, že hrajete hazardní hry o velké částky a že jste dokonce už byl kvůli tomu před lety odsouzen! Proto jste taky měl zakázáno učit!"

Profesor Naivka - a my s ním - strne! Jenom Blanka na mne sotva znatelně kývne. Je to tak. Zná se s ním dlouhá léta.

"Alice!" okřikne ji Posměváček. "Takovéhle jednání!"

"Vy, vy mlčte," vyštěkne Alice. "Vy jste tu jeden z mála členů strany, ale chováte se hrozně, chlastáte, za den aspoň flašku rumu, prohlašujete, že jste rád, že už jste v důchodu a máte konečně pokoj od těch šaškáren. A že tadyhle chodíte s Maruškou, je všeobecně známo. Abyste věděl, já mám některé dopisy a lístečky, které vám Maruška psala a nic mi nezabrání v tom, abych to neposlala vaší paní a jejímu manželovi. Pak uvidíme, kdo bude koho okřikovat! A vůbec, dejte si na mne všichni pozor! Po skončení téhle brigády já tady budu pracovat u státní správy!"

"Alice, ty jsi ale blbá," vyhrkne Maruška a rozpláče se. "A zlá, zlá. Ty mne chceš dočista zničit. Víš, co by to znamenalo -"

"To víš, že víím. Víím, co by to znamenalo, kdyby se tvůj manžel dozvěděl. Musela bys z vily, na které jsi prstíčkem nehnula. Tobě na to stačila prdelka v posteli."

Přišla bys o fiátka, o pohodlíčko. Ale tys do mne taky ryla. Řekla jsi, že tu politiku žeru proto, že neumím dělat a že se chci dobře uplatnit za málo práce a hodně peněz. A že na to jednou stejně doplatím. Uvidíme, kdo doplatí dřív."

Nejhorší na tom je, že má většinou pravdu. Ten její notes - milá paní Alice - šéfka sedí popelavá v obličejí, bez ducha. Láďa usilovně přemýšlí - pojednou k ní přikročí, vezme ji kolem ramen a řekne: "Miláčku, není to tu pro tebe dobré, jsi celá bílá, pojd' trošku na vzduch, musíš se projít."

"Je mi nanic," zašeptá šéfka a nenápadně se mu skládá do náruče. Láďa zatne zuby, šlehne po skupině pohledem, aby si ověřil, jak jeho akcie stoupají a opět vyzve šéfku na procházku. Pochopitelně za jeho něžného doprovodu. Dobře odhadl situaci. Zapracoval včas - a zůstane.

"Tento -" odkašle si významně pan tajemník, který se jenjen třese, aby nepropásl taky svoji příležitost, "soudružko vedoucí - tento - myslím, že nemá cenu se příliš - tento - rozčilovat na některými přehnanými - tento - ano, přehnanými, neváhám to tak nazvat - tento - požadavky některých individuí - tento. Je jasné, že nešli do vatičky - tento - ale do těžké státní služby - tento - kterou mají - tento - královsky zaplacenou. A ještě si toho - tento - neváží. Ostatně, ani stranická skupina - tento - a já jako její vedoucí - tento - si беру svůj díl odpovědnosti - tento - nevykonala zde dostatečně odpovědnou - tento - politickou práci - pochopitelně - tento - vše urychleně projednáme, zabezpečíme klid na pracovištích - tento - a - "

Přehlédne skupinu nejpohrdavějším pohledem jaký dokáže nasadit. Tak, teď ses odkopal i ty, hošánku! Pořád jsem si myslela, že jsi v podstatě velký, nabubřelý měšťák. A vida, ty jím vskutku jsi. Ukázkový exemplář. Račte nahlédnout, vážení, zdarma, zadarmíčko! A - má to taky dobré. Už mu nevádí ta odkvétající pitomoučká ženská, o níž se pohrdavě vyjadřoval. Už v ní dokáže i uvidět klady.

"Paní Blanko," řekne šéfka mezi dveřmi a je ledová jako Evropa ve starší době kamenné. "Vzhledem k nedostatkům ve vaší práci nemáme zájem na vaší další činnosti pro náš podnik."

"Nápodobně," odsekne Blanka a začne balit věci.

"A ty - ty -" povídá se na mne šéfka jako na poslední odpadek.

"Ta!" vyštěkne Alice. "Dobře jsem slyšela, jak jste spolu jednaly v kanceláři, aby za dvě stovky měsíčně vám podávala zprávy o tom, co se ve skupině děje. Taková reakcionářka, vyhodili ji a ještě donáší -"

"Ty mrcho!" zařvu -- Posměváčkovy ruce mne zachytí a tak na ni neskočím. Třesu se po celém těle.

"Klid, klid," utěšuje mne. "Klid. Já vím, že to tak není. Ty bys to neudělala."

Nezmůžu se ani na dík ani na úsměv.

Tak tohle mi zbývá z celé skupiny. Všichni se štítlivě odvracejí - ve své občanské nedotknutelnosti a čistotě - oh, já pitomec!

"Hříška opět volala," dodá šéfka a pořád se na mne dívá krutě a zle, "velice vytýkala řediteli, že tě zaměstnáváme. Taky už byl volán na KV KSČ k předsedovi disciplinárky kvůli tobě."

"Chápu," skočím jí do řeči. "Nebudu mu dělat těžkosti. Chtěla bych okamžitě rozvázat pracovní poměr."

"Bude to tak lepší, jsou s tebou jenom těžkosti. Přijď si nahoru pro razítko, ale hned, musím se opravdu projít. Je mi z vás všech na zvracení. Doprovodíš mne?" obrátí se k Láďovi.

"To víš, drahá," zašveholí on.

Dala mi razítko do občanky, aniž jsme spolu promluvily.

Na schodech stála Alice. Ani moc rozpačitá nebyla. Tohle není medúza, to je hroší kůže, páchnoucí tchoř.

"Pan K., snad se nezlobíte? To víte, ve zlosti člověk leccos plácne. Já to tak nemyslela."

Mlčím. Tak jsem zbabělá, že mlčím. Asi si to vykládá jinak.

"Poslyšte, kdy bych si k vám mohla přijít pro toho Ovidia? Půjčíte mi ho, že jo?"

Mlčím. Jdu k ní a stále mlčím. Dívá se na mne takovýma blbýma, buličíma očima, že se neudržím a vrazím jí facku. Hlava se jí nakloní na stranu, v očích vypluje překvapený, vyděšený výraz. Aby se vzpamatovala, vrazím jí s druhé strany ještě jednu. A jdu. Nikdo tu nebyl, nikdo nic neviděl.

x

Padal soumrak, nesl drobný, tichý déšť. Asfaltka se leskla jako dlouhá ryba, rudnoucí hrušně a zlátnoucí javory pozvedaly své královské hlavy proti šedivé obloze. Někde vytrvale štěkal pes.

Opřela se o vyvrácený sloupek, na němž rezivěl křížek s Kristem. Nastavila unavenou tvář kapkám. Nikam ji to netáhlo, nikam nechtěla jít. Proč také? Domov se zdál příliš dalekým, byl-li v tomhle světě vůbec jaký.

Autobus měl přijet za půl hodiny, poslední. Pak jede až v půl páté ráno. Ještě se nerozhodla, pojedeli-li. Cítila se podivně volně a svobodně, jako kdyby přešla do jiné dimenze. Vzdálena všemu, co ji ještě před několika hodinami tísnilo a nutilo křičet. Je to tak lepší, stejně už na věci nic nezmění, nač si přikapávat hořkosti. Jako kdyby jí jinak bylo málo.

Snad se jí to všechno jenom zdálo. Snad ten cizí život někde viděla, v kině, četla o něm, zná jej, ale jí se netýká, hledí na něj klidně, vzdáleně, jako na příběh v cizím zrcadle. Ostatně, ten pocit už znala. Mnohokrát se sama sebe ptala, odkud se bere, jak a proč vzniká. Je-li to jen hlas únavy a skepse nebo znamení sobeckosti, vytrhávající z bolavé duše vše, co ji drásá. Častokrát se přistihla, že na sebe a svůj příběh hledí chladným srdcem, cizíma očima, bez zájmu.

Pes pořád štěkal. Na druhé straně vsi se ozval další. Byla už skoro tma, občas proříznutá ostrými světly aut, ženoucími se za čímsi pochybným - ze tmy do tmy. Rozhodla se natrhat kytici slunečnic, kterých tu rostla spousta - udělá si malou radost. Teď tu stála v černém plášti, s ohromnou žlutou kyticí, jako by držela v rukou slunce. Dýchala už klidně a spokojeně jako člověk, který se počal uzdravovat a ví o tom. Nebyla to pravda, nevnímala svůj čas a svůj svět ani své postavení.

V dálce se objevila dvě světla, rychle se blížila. Poslední autobus přijížděl. Připravila si drobné. Zastavil, za okny v chudém světle zaprášených žárovek sedělo pár našedlých postav, jedna jako druhá. Dvě babky, břichaté, obtížené nákupními taškami, se vybatolily a začaly rozevírat deštníky. Plna nervozity čekala, až uvolní vchod, aby mohla nastoupit.

Neklidně hrabala špičkou střevice v blátě na stanici, aniž si to uvědomila. Už už chtěla udělat krok, když se do něčeho zapletla. Shýbla se, aby uvolnila střevec. V blátě ležel nějaký hadr, špinavý zašlapaný. Zvedla jej. Kus černé krajky. Zablácené, potrhané. Držela jej v ruce, ani si neuvědomila, jak je to eklhaft. Dívala se na ni fascinovaná jako na poselství z jiného světa.

"Pojedete s námi?" ptal se řidič.

Podívala se na něj, spíše skrze něj, byl skleněný, byl průhledný, nebyl tu. Ani autobus, ani zablácená ves, lesknoucí se ve večerním dešti. Ocitla se na jiném konci jiného světa a přece ji nespírala úzkost. Jako by tam ani nebyla, ale jen oknem nahlížela. Jako by nikam nepatřila, ničí nebyla.

"Haló, paní, povídám, jsem poslední, další jede až ráno."

Věděla, že to platí jí, nedokázala odpovědět.

Slunečnice jí vypadly z rukou, vytvořily kolem ní zlatý kruh, z něhož nemohla. Zlatý kruh, pomalu se utápějící v blátě. V ruce zůstal jen ten kus potrhané krajky. To on jí zatemnil obzor.

"Nějaká bláznivá," ulevil si řidič. Motor zařval, zabědoval, autobus odjel. Psi utichli, déšť šuměl po asfaltu.

